

8-dik sz. Febr. 25. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:

SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:

EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Klauzál Gábor.“ — „Házis dalaiból.“ (költ.)
Szilády Arontól. — „Erdélyi képek.“ *Keresztury L.-tól.* —
 „Egy magyar nő dániai és norvégiai utleírásából.“ — „A kro-
 kodilok barlangja Egyiptomban.“ — „Kuruzslók, csavargók
 és lélekidézők ezeltől száz évvel.“ *Pethő Dénes-től.* — „Le-
 velek Párisból.“ *Irányi Dánieltől.* — „Egy hét története.“

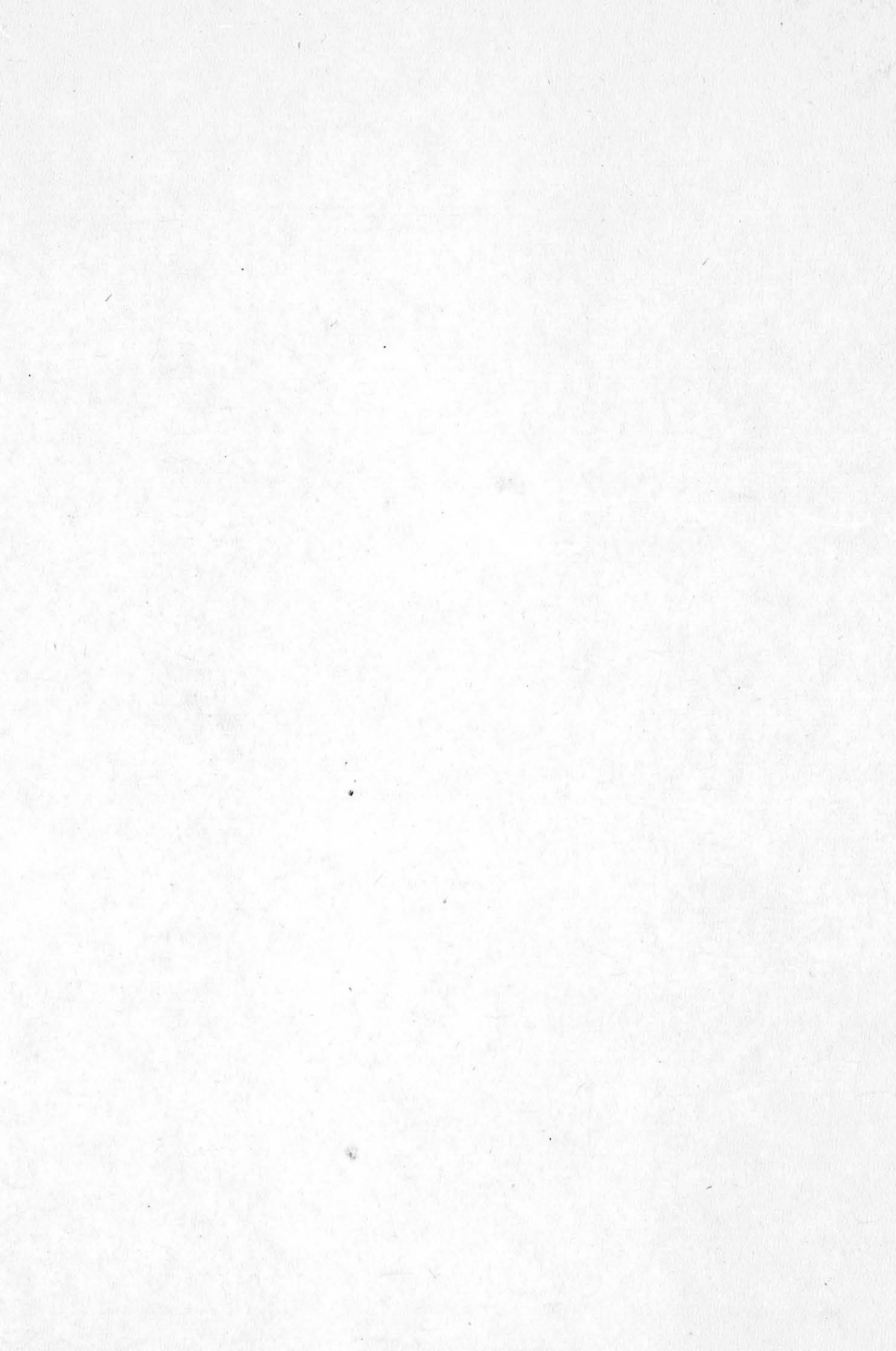
Vadnay Károlytól. — Vegyes közlemények. — Ujdonságok.
 — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Klauzál Gábor.“ — „Egy római fürdő Kalánon,
 Erdélyben.“ — „Norvégiai táj.“ — „Cariol, vagy norvég
 kocsi.“ — „A krokodilok barlangja Egyiptomban.“ — Szilas-
 sy Béla nemzeti muzeumi tájképe. — Képtalány.

Ujdonságok.

—v.— (*A képviselőházban*) a válaszfelirati viták csak 16-dikán kezdődtek meg igazán. Előre lehetett látni, hogy Bartal György mult számunkban kivonatilag idézett beszéde, — mely még a jobb-oldalon sem találkozott átalános helyesléssel, — a megemmisítő replikák egész özönét fogja felidézni. A következő napon, azaz 16-ikán szölettak: *Madarász József* fehérmegyei képviselő, ki a felirat szerkezetét nem tartja elég erősnek; *b. Eötvös József* a bizottmány feliratára szavaz gyönyörű szerkezetű hosszu beszédben; *Zsedényi Eduárd* nem helyeslé a felirat azon tételét, mely a 48-diki törvények revisióját a felelős miniszterium megadásától s a koronázás végbemenetelétől föltételezi s így a fölirat ellen nyilatkozik. Utána *Ghyczy Kálmán* oly beszédet tartott, mely komoly tartalma, mély logikája s az élet és tapasztalat által igazolt következtetéseiben a folyó vitaszak fényponját képezi. Ő szerette volna ugyan, ha a felirat némely pontja élelesebben leendett körvonalazva, de így is elfogadja annak szerkezetét. Szemére vetette a mostani kormánynak, hogy a nemzetet bekötött szemmel vezeti bizonytalan cél felé, mi nem szülhet bizalmat; s a birodalmi egység „Lajthán tuli“ értelmzésű eszméje ellen történetünk s törvényeinkből kartácsként szórta a döntő okokat. Beszéde majd minden pontjánál szünni nem akaró helyeslés, éljenzés és tapsokkal fogadtatott. Szölettak még *Babarczy, Hunfalvy Pál, Nyári Pál* és *Ivánka Imre*, mindannyian a felirat mellett. — A 17-dikén tartott ülés alkalmával *Lónyai Menyhért* és *Furagó* makói képviselő a felirat mellett szöletott. *Ónossy Mátyás* oda nyilatkozott, hogy jó volna a vitát befejezni, miután a felirati javaslatnak ellenzői nem jelentkeznek, mire *Deák Ferenc* azon okból kívánta, hogy mondja ki mindenki saját véleményét, hogy így számot adjon a nemzetnek, mely őt az országgyűlésre képviselőjeül küldötte, mert a válaszfelirat, melyet egy bizottmány készített, nemcsak Ő Felségéhez, de a nemzethez is szölet. *Gr. Apponyi György* ohajtja a parlamentáris kormánnyt, felelős miniszteriumot és alkotmányos közigazgatást; de nem mondja, hogy mikor s mily mérvben kívánja ezeket visszaállítani; egyébiránt a felirat mellett nyilatkozott; *Szentkirályi M.* nagy tetszésnyilatkozatok közt kísért beszédében szintén a felirat mellett szölet, *Ragályi Ferninánd* szintén. *Gr. Széchenyi Béla* a ház igen nagy többségének nem tetsző zúgásától kísérve, oda nyilatkozik, hogy ő a merev jogfolytonosság bilincseiből ki akarna menekülni; némely nyilatkozatát kinevették. *Vályi János*, *gr. Zichy Nándor*, *Somssich Pál* s *b. Vay Béla* szintén pártolák a felirati javaslatot. — A 19-dikei ülésen *Keglevich István* gróf, fiatal

magnás-képviselő szöletott először s ő a feliratot csak némi módosítvánnyal akarja elfogadni, s bizonyos 48-diki törvényeknek törvényes uton eltörlését javasolja, mi közben hivatkozik az aranybulla ellenszegülési paragrafusára, melyet szerinte hozatala után néhány évvel már eltörlötek, holott ma már minden iskolás gyerek is tudja, hogy az aranybullának azon pontját, mely a királynak felelősségre vonását tárgyalja, csak a Habsburg-ház uralkodása alatt törlöttek el. *Tisza Kálmán* oly kitünő szónoklatot tartott a felirat mellett, mely meggyöző érveire Ghyczyével versenyzett; cáfolta Bartalt, Zsedényit, s a fiatal Széchenyi és Keglevich grófoknak finom gúnnyal válaszolt. — *Ürményi* a miniszteriumnak a közös ügyek tárgyalása előtti kinevezése ellen, *Szász Károly* a felirati javaslat mellett s tetszésnyilatkozatok közt *gr. Széchenyi Béla* ellen szöletott. *Vlád Alajos* (oláh) a revisió előtt a miniszterium kineveztetését nem, hanem az Erdélylyel való uniót igen is kívánja. *Dobrzánszky Adolf* (rusznyák), udv. kancelláriai referens a felelős miniszteri rendszer ellen van s kívánja, hogy a feliratban a „magyar nemzet“ és „nép“ helyett csak „ország“ és „ország népe“ használtassék. Végül *Detrich Zsigmond*, *Mocsáry Lajos* és *Kudlik István* a feliratot pártolják. — A 20-diki ülésen *gr. Andrássy Gyula* betegsége dacára igen szép szerkezetű beszédben pártolá a feliratot. *Szaplonczay József* szintén, valamint *Milutinovics Szvetozár* is, a ki azon hitét fejezi ki, hogy a jelen országgyűlés a nemzetiségi kérdést az egyedüli biztos alapon, a jogos igények kielégítésének alapján fogja megoldani. *Patay István* mint volt honvéd és mint képviselő szöletott, pártolta a feliratot, bár annak hangja a nemzet méltóságával kissé meg nem egyezik. *Jámbor Pál* (Hiador) költői hangu beszédben védte a felelős miniszteri rendszert Dobrzánszky ellenében s a felirat mellett szavaz. *Kerkápoly Károly* szintén a feliratot védi s kikél *Vlád* és Dobrzánszky ellen. *Domahidy* elfogadván a feliratot, észrevételeket tett Bartal, Zsedényi és Dobrzánszky beszédeire, végül fölkelt *Deák Ferenc* s nagy helyesléssel fogadott beszédében kifejté, hogy a jelenlegi felirat egész terjedelmében legbensőbb meggyöződését fejezé ki, s oda nyilatkozik, hogy a mely kormányférfi képes e válaszfeliratot úgy tekinteni, mint a kiegyenlítésnek akadályát, az vagy a kiegyenlítést nem akarja komolyan, vagy olyan kiegyenlítést akar, minőt nekünk akarni nem lehet, nem szabad! — Ily módon be levén fejezve az átalános viták, a ház egyhangulag elfogadja a felirati javaslatot, mire annak egyes pontjai megvitására került a sor; az egyes pontokra vonat-

Második évi folyam.

8. szám.

Február 25. 1866.

Klauzál Gábor.

Klauzál Gábor, az 1848-ki magyar miniszterium tagja s a hazai alkotmányos élet egyik régi vezérbajnoka, 1804. nov. 18 án Pesten született. —

Itt végezvén tanulását, 1824-ben ügyvédi vizsgát tett, s ugyanez évben Csongrád-megye tiszteletbeli aljegyzőjévé, 1825-ben pedig törvényszéki ülnökévé nevezte-tett. Első föllépése a megyei életben fényes volt, s egymásután érték a kitüntetések. — Már 1827-ben, még igen fiatal korában, Csongrád-megye országgyűlési követévé választotta, e megtisztelő megbizást azonban betegsége miatt nem fogadhatta el. 1828-ban Deák Antal társaságában, mint nádori biztos ment Horvátországba.

1832²/₆-ban, 1840-ben és 184³/₄-ben, három nevezetes országgyűlésen azon megyét képviselte,

melyben a törvényes ellenzék lelkes és ékesszóló vezére volt. Az országgyűlésen mindenkor a legjelesebb és befolyásosabb egyéniségek sorában talál-

juk, ki minden haladási s ellenzéki kérdésben meleg és kimerítő szónoklatokat tartott. 1840-ben a büntető törvénykönyv, s azzal válthatlan kapcsolatban levő büntető s javító rendszer behozása iránti véleményezésre kiküldött országos választmánynak Deák, Pázmándy Dénes, Bezerédj, Eötvös, Pulszky s más jelesekkel együtt Klauzál is tagjává választatott, s annak munkálataiban folytonosan buzgó részt vett. — Bekövetkezvén az 184³/₄-diki or-

Klauzál Gábor.

szággyűlés, melyről a vezér Deák Ferencet nemtellen pártküzdelmek kiszorították, Klauzál Gábor, kit Csongrádban megbuktatni nem sikerült, lett az országgyűlési haladó párt és ellenzék vezére, több

lelkességgel és jó akarattal, mint sikerrel. E ke-
vés eredményü országgyűlés után, az adminis-
tratori rendszer felülkerekedtével, csaknem egészen
visszavonult a politikai életből, s inkább a társad-
almi, egyesületi téren fejtette ki hazafiai buzgal-
mát, mindenkor karöltve szeretett barátjával s elv-
társával, Deák Ferenczel.

Az 1847-ki pozsonyi országgyűlésre nem jelent
meg; egészsége szenvedő lett, s szeretett ne-
jének halála által megtörtetett lelke vidámsága és
erélye. Midőn azonban 1848. tavaszán az előbbi
ellenzék jutott kormányra, Klauzálnak is, mint e
nemzeti párt egyik leghivebb és legnevezetesebb
tagjának vissza kelle térni a már-már elhagyott
politikai küzdőterre. Ekkor Pesten időzván, fontos
részét vett a kitört mozgalmak vezérletében s min-
dent elkövetett, hogy ezek tulságokba ne menjenek.
Batthyány Lajos miniszteriumában az ipar és ke-
reskedelmi tárcát bízták rá. A minisztertanácsban
Batthyány Lajossal és Deák Ferenczel mindenkor
a mérsékelt s a végső szakadást távoztatni,
megelőzni törekvő békéltető s kiegyenlítő politikát
védelmezte. Mikor a forradalom árjai kitörték:
Klauzál, gyöngélgedő egészsége miatt is készttetve,
visszavonult. — Azután magánéletet élt, gazdál-

kodott, tétényi szőlőjét mívelte, s Szeged vidéken
sokat tett a gyümölcsenyésztés előmozdítására.
Mignem hosszú szünet után, az 1861-ben rövid időre
újra föléledt alkotmányos élet kiszólitá nyugalmá-
ból s az országgyűlésen mint Szeged közakarattal
megválasztott képviselője jelent meg. E derék vá-
rost képviseli a mostani országgyűlésen is, melynek
legtiszteltebb tagjai közé tartozik.

Klauzál Gábor egy igen nemes jelenet, ki min-
den alkotmányos országnak diszére és becsületére
válnék — így ír róla egy elvbarátja, kinek az „U.
Ism. Tárá“-ban megjelent életrajza után közöljük
e sorokat. — Ha nem mindenben párja is Deák
Ferencnek, elvtársának s legkedvesebb barátjának,
teljes mértékben bir ennek becsületes, igazságos,
tisztá arany-jellemével, törvény-tiszteletével, szere-
tetreméltó szerénységével, tántoríthatlan hazasze-
retetével. Mint státusférfi és politikus a megyei
élet emlőin nevedekett ugyan, de látkörét európai
utazás s a külföldi állapotok gondos vizsgálata ál-
tal szélesbítette, és sokoldalú terjedelmes ismeret-
tekkal bir. Mint szónok kitünő, mindenkor rögtö-
nöz, beszédei kezdetén csendes és nyugodt, de las-
sankint felmelegszik, csaknem lázas szenvedélyes-
ségre emelkedik s ilyenkor elragadó lesz.

H á f i z d a l a i b ó l.

(Perzsából.)

Babonázó két szemedre,
— Oh, hogy rólam so' se vedd le! . . .
Éltető méz-ajakadra,
— Bár örökre rám tapadna! . . .
Mindenikre esküszöm.

Szemhéjadra, mely párjával
Két büvös világot árnyal;
Mosolygásod gödreire,
Szád fehérítő gyöngyeire, —
Ezekre is esküszöm.

Köntösödnek illatára,
Mely akár a rózsapára, —
Fürtidére, mely felém jó,
Mint a nyári éji szellő, —
Ezekre is esküszöm.

Lengve lejtő lépteidre,
— Szédülök reád tekintve! . . .
Útaid boldog porára
— Hajh! reményim sziklavára! . . .
Ezekre is esküszöm.

Napra, holdra, mennyre, földre,
Hogy szeretlek mindörökre!
. . . És ha elhagysz, mint az álom,
Hogy helyedbe jó halálom:
Ezt előre érzem!

Szilády Áron.

Erdélyi képek.

II.

Egy római fürdő és a Strigy vize.

Erdély minden legkisebb részecskéje nevezet-
tességgel bir, egyes vidékei regéket, történeti ha-
gyományokat, történeti régiségeket nyujtanak.
Majd minden hegyormon régi várat, elfeledett om-

ladékat lelünk; majd minden völgy ódon templo-
mot, régi sirhantot takar, s Hunyadmegye Erdély
nagy muzeumának egy kis terme, melyben a ter-
mészet minden adománya föllelhető. Hegyei gaz-

dagok arany- s vasbányákban; bérci műveletlen kőszén-telepekkel bővelkednek, hegyein romok, völgyeiben a legnevezeteseb régiségek, leghatékonyabb ásványvizek vannak, s vidékei országszerte híresek.

Leírásom a kaláni fürdőt s a Sztrigy vizét — illetőleg ezek régi emlékeit emeli ki némileg elfeledett homályukból.

A Sztrigy-folyam mentén, a forradalom alatt nevezetessé vált piski hid mellett haladva fel, a mindig összébbonuló bérciek kies völgyet fednek. — Falvak állnak a hegytetőn, a domboldalon szégyenes házak kisded templomaikkal. A nép között ugy szólván az abszolút nyomor képei tűnnek fel, mert roszul művelt termőföldje alig képes őt a napi szükségekkel ellátni.

A Sztrigy mentén egy külsejére nézve igénytelen domb áll elhagyatottan, magánosan, melyen az ó-kor legmesterkéltbb műve: a kaláni fürdő van, 35—40 láb magas dombon. Szántóföldek között áll e mesés régiség, mely ismeretlen korból maradt reánk, s létezését tán csakis annak köszönheti, hogy a jelen emberei nem képesek azt szétrombolni, és még talán annak: hogy hasznot is hajt, ide hordván a nép kenderét áztatni a 22 R^o ásványvizbe.

Az egész sziklába mesterileg vájt ovál, kalánalaku sziklamedence, hossza 6, mélysége 2 öl, s egy ölnyi kigyózó bejáratánál még a vizet elfogó szelep vései is láthatók.

Mesés eredetéről a következőket hallám: Három tündér testvér vetélkedve mondá egykor, hogy mindenik ugyanegy nap nagyszerű művet fog bevégezni; az első a dévai, a másik a nem messze fekvő aranyi várat építé, a harmadik e fürdőt. S e műnek nehézsége, mondja Kőváry (Erd. régiségeiben) abból is kitetszik, hogy már a

várak elkészültek, midőn a dévai tündér idejött s a készülőfélben levő fürdőben megfürdött.

Az egész ugyszólván használható állapotban van, s valóban bámulattal tekinti az ember, mire voltak képesek a régiek. Utitársam a következőket jegyzé meg: építették a rómaiak, használták a törökök, elpusztították a magyarok. Itt tehát, hol tündérek, fejedelemlők s urnők fűrészték tagjait, most büzös kenderet áztatnak.

Nemesak egyes omladékoknak, de még a folyamoknak is van nevezetessége; ilyen a Sztrigy-folyam, Riu-Streuluj. Tudjuk, hogy e bérces haza történeti színhelye volt a dákoknak, kiknek a rómaiakkal folyt viszályaik tetőpontra hágtak Traján és Decebál korában. — Ekkor történt, hogy Traján roppant sereggel jött Decebál ellen, megbozulandó a multkori megveretést, s a hatalmas Decebál félt; de nem honáért, nem életéért, hanem féltette kincseit. Rabszolgái által a természet törvényein hatalmaskodott, midőn a Sztrigy-folyamot — ott, hol a hátszegi völgyből szoros hegynyíláson fut keresztül, medréből elvezetteté, s ágyába kőboltozatot rakatott, mely alá temérdek kincseit rejté, s a folyamot ismét reábocsájtá; a dolgozó rabszolgákat mind leölette, nehogy tette elárultassék, s az egy Biculus nevű hű emberén kívül ki sem tudta kincsei hollétét. Traján győzött s Biculus neki, remélt bérért, mindent felfedezett.

De később is Isabella fejedelemlő alatt találtak — nevezetesen egy, a parton álló agg fának kidőlése után — számos arany pénznemet, melyeknek KOZÓN felirata Lysymachus korára utal.

Elhagyva e helyeket, az ut mintegy gondozott parkban vezet keresztül magas hegyen egy édenbe, — a kies hátszegi völgybe.

Keresztury L.

Egy magyar nő dániai és norvégiai utleírásából.

(*Christiánia. — Olcsóság. — Világos éjék. — A norvég főváros élete. — A svéd király udvara. — Sem ur, sem szolga. — Utli készülétek. — Éléstár szelencékben. — Norvég utiöltözet. — A höhne-voszeni vizesés. — Norvég paraszt szobája. — Furcsa vendégfogadók. — A lakosok kíváncsisága. — Kirándulás vizessekhöz. — Egy norvég ifju. — Egy elvesztett aranygomb s egy elvesztett szív.*)

II.

Christiániában a „Viktoria-hotel“-be szálltunk, mely semmit sem mutató külseje alatt a legnagyobb kényelmet s pazar ellátást nyújtja az utazónak. Estelihez ülven, a thea mellé, nagyítás nélkül: öt meleg és tiz hideg tál étel adaték az asztalra. Ez ételek tengeri rák, többféle hus- és halféle, saláták, befőzött gyümölcs, sajt, esemege stb, s mindezzért a szegény Norvégia igénytelen fővárosában az

utas nem fizet annyit, mint a természet-áldotta Magyarországnak Pesten egy csésze thea és egy husételért. Igaz, hogy itt a fogadósok nem élnek főuri lábon, és az adó igen gyöngye cikk, melyhez a kormány csak mint orvossághoz nyul.

Tizenkét óra után feküdtünk le, s bár ablakaink nem valami nagyok voltak, sőt az ég borus is vala a gyertyát tökéletesen nélkülözhetjük. Átalában

elmondható, hogy Christiániában éjfélkor még — és éjfél után egy órakor már világos van. — A holdnak semmi hatása, a csillagok pedig igazán csak távollétük által fénylenek.

Christiánia mint város nem sokat mutat; csupán a képviselőház, mely most épül, a királyi lak és az egyetem érdemelnek megemlítést, és bármely európai fővárosnak díszére válhatnának; környéke azonban elragadó szép. E csendes városban a kereskedés zibaja ép úgy hiányzik, mint a nagyvilági élet zaja. Norvégiában nincs nemesség, nincsenek fényes méltóságok, kiváltságos osztályu arisztokratikus körök, gazdag klubok, kaszinók és nyilvános mulatságok.

Nincsenek fényes öltözékek, fényes fogatok, arany s ezüsttől ragyogó bérszolgák, gazdag kirakatok, fényűzési cikkekkkel megtömött raktárak szóval: nincs pazar élet, nincs fényűzés. Az emberek egyszerűen és igénytelenül élnek, és az erkölcsiség biztosabb alapon nyugszik, mint más polgárisultabb országokban. — Jellemző, hogy midőn a svéd király, a norvégiai alkotmány értelmében néhány hónapot Christiániában tölt, azon két-három ember, kivel leginkább tár-

salkodik, a kereskedő-osztályhoz tartozik, a hercegnők pedig „Oskar - Hall“ virányos rétein egy tökehal-kereskedő leányaival futkosnak és kergetőznek.

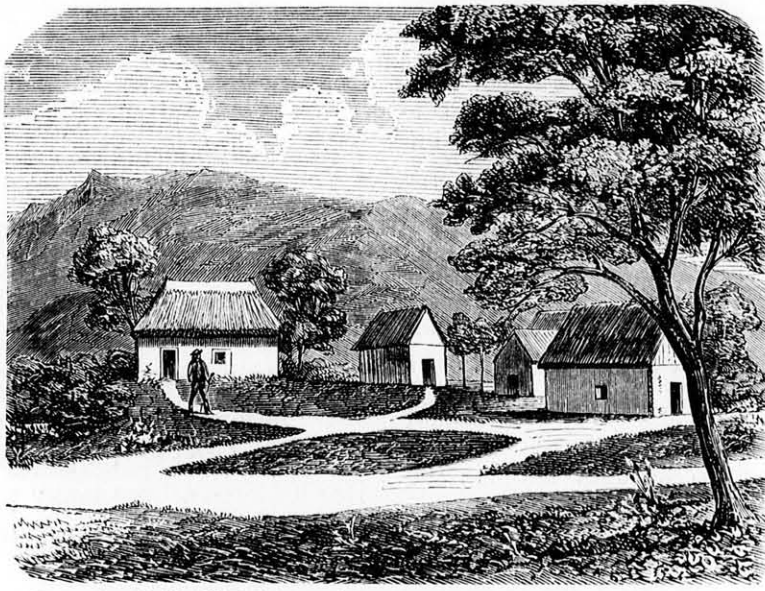
Norvégiában, mint minden országban, hol a szabadság és demokratia kivivta magát, az utas se jó, se pontos szolgálatra, se engedelmességre vagy előzékenységre ne számoljon. Nincs itt ur, és épen azért szolgálta sincs. Vannak ugyan milliomosok, de alig élnek jobban, mint más szegényebb kereskedők; 15 shillingért maguk veszik a halat a piacon. Különben nem tekintve, hogy a cselédség és általában az alsóbb osztály nem viseltetik oly szolgálatkészséggel és tisztelettel az iránt, ki neki parancsolhatna, a norvégiak nem rossz emberek, s a legszegényebb sorsu is bizonyos jó modorral bír, mely nem téveszti el kellemes hatását az idegenre-

Különös bájjal bírnak Norvégiában a gyermekek, kik között angyali arcokat lehet látni, és ritka tiszteletgerjesztő arckifejezéssel az aggók, kik közt akárhány Rembrandt ecsetére méltó példány találkozik.

Christiniában tartózkodni egy nap is elég lenne, ha az utikészületek több időt nem vennének igénybe; de akár Trontjembe, akár Bergenbe akarunk menni, itt mindennel el kell magunkat látni, különösen pedig kocsival és élelmi szerekkel is, mert akárhány helyre fogunk érni, hol vaj és tej s tojáson kívül misem áll rendelkezésünkre, még kenyér sem.

Rendesen egy kétkerekű taligán szokás utazni, mely cariolnak neveztetik. Sajátságos jármű ez, magas, nagykerekű, s oly teknőalaku ülőhelylyel ellátott, melyben épen csakis az utas fér el.

A mi társaságunk három nőből s egy férfiúból állván, és némi podgyászt is vivén, nem számíthatánk arra, hogy minden állomáson elegendő számu cariolt találjunk, és így egy kocsit béreltünk, mely nem volt ugyan fedeles, de hozzá adott egy hosszú rudu esernyő, olyanforma, minőt hal- és zöldség-árusnőink a piacon

Egy római fürdő Kalánon, Erdélyben. (Nemes A. eredetije után.
Lásd szövegét 115. lapon.)

használnak. Ezért és két lószerszámért, mit szintén tanácsos volt magunkkal vinni, naponkint egy norvégiai species tallért fizettünk, mi osztrák értékben 2 frt 25 krt tesz; továbbá fogadnunk kellett egy embert, ki vezető és tolmács-minőségben kísérjen bennünket, s ennek napidíja két species tallérban lön kialakudva.

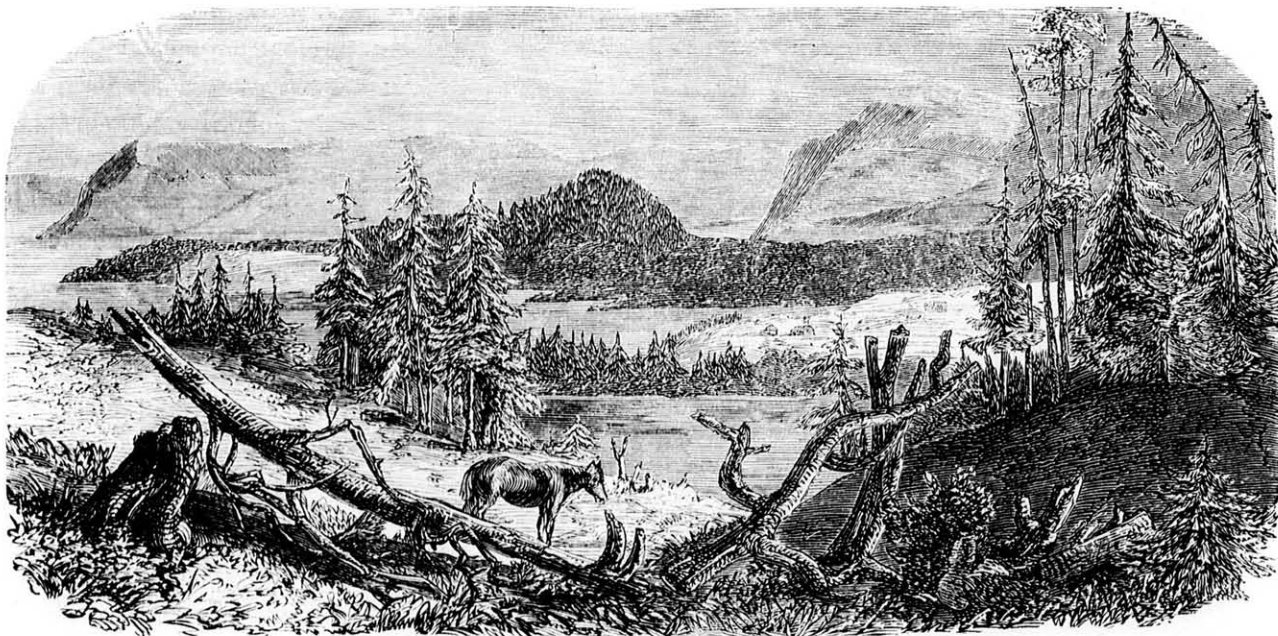
Utazási előkészületeink azonban itt még korántsem valának befejezve, mert mihelyest George — ez volt vezetőnek neve — beiktattatott, figyelmeztett bennünket, hogy ha eső s szél ellen megvédve akarunk lenni, és ha éhen nem akarunk elveszni, „norvégiai“ uti-öltözettel és élelmiszerekkel lássuk el magunkat; mindenekelőtt pedig a kocsihoz, lószerszámhoz még egy kenőcs-szelencét és egy ostort is vegyünk vagy béreljünk. Ez utóbbit reá bizván, rögtön megszereztük az ugynevezett nor-

végiai öltözetet. Áll ez egy fekete, vízhatlan, szurok- és olajanyagba mártott vászomból készült és csuklyával ellátott köpenyből, mely a cariolban utazók számára rövid, hogy szélei, mikén a víz lefolyik, kilóghassanak, míg azok, kik kocsiban utaznak, hosszut használnak.

Az élelmiszerekkel ellátás sokkal több gondot és figyelmet kíván, mert csupán légmentes szelencékbe helyezett cikkeket lehet leginkább több heti utazásra elvinni. Christiániában az utas e tárgyból bőven elláthatja magát. A levestől kezdve beafsteket, cotelettet, fricandeaut, tengeri rákot, nyulat, vadkaeszkát, és más norvégiai madarakat, cukorborsót, zöldséget, mindent lehet légmentes szelencékben kapni.

A következők tanusította, hogy elővigyázatunk na-

roskába, mely egy kis magaslaton fekszik. Már az innenső végén hatalmas zúgás és dübörgés hangzik füleinkbe. A városka tulsó végéről jő az, hol az első vizesést fogjuk látni. Oda érve, sajátságos, egyenetlen, több szögletet képező, széles és mintegy 1200 láb hosszú hidra lépünk, mely helyenkint óriási szikladarabokon nyugszik. — Jobbra sziklás magaslatról siketítő robajjal és tomboló vadsággal roppant mennyiségű víz rohan alá, több sugárra szakadva; szélessége 1000, esése 50 láb lehet. A víz árja évenként millió és millió szálfát hoz magával, mely ropogva és recsegve zuhan a szikláról a mélységbe, elmerül és ismét előjő, gyakran felakad s csak órák mulva szabadul meg, végre számos salto mortale után a hid jobb oldalán jelenik meg, és a széles Glomen-folyó ragadozó

Norvégiai táj. (Bulyovszkyné utleírásához.)

gyon szükséges volt, mert akárhány helyen vaj, tej, tojás és sajton kívül mitsem kaptunk, még kenyert sem, sőt nagy szerenese, hogy vezetők egyszerűsmind jó szakácsnak és kocsisnak tanusította magát, mert e nélkül akárhányszor — az öreg ezredes saját cariolját hajtván — mi asszonyok nemesak szakácsnők, hanem kocsisok is letünk volna.

... Lapunk tere Bulyovszkinének részleteiben is érdekes utleírásából csak kivonatos közlést enged meg, s ezért röviden említjük meg, hogy a kis társaság Christiániából szép verőfényes napon elindulva, még az este elérte a negyedik állomást, *Höhne-Voszent*. De hagyjuk magát az utazónót beszélni, ki finom vonásokkal jellemzi a norvég életet.

Leszállunk a kocsiról és gyalog megyünk a vá-

hullámai közt tovább uszik.

E folyam nagysága legjobban mutatja a vizesés gazdagságát; nem sokkal keskenyebb a Tiszánál, és minden vizei kétszáz lépéssel feljebb még egy magaslat tetején mutatkoznak, honnan mint egy tajtéktenger ömlenek a sziklás, egyetlen mederbe. A hidról a vizesések sugarai közt, részint sziklatömbökön, részint ezeket összekötő fahídacskákon csaknem a magaslat tetejéig lehet menni, úgy hogy az ember az esések között találja magát, minden oldalról körülvéve a tíz-tizenkét ölnyi széles vizsugaraktól, melyeken minden percben 20—30 darab szálfá esik a mélységbe, és a sziklacsoportozatoktól, a melyekre apró fűrészmalomok építvék. Órákig elnéztük volna e gyönyörű látványt; de a vizeit hűs lég visszavonulásra kényszerített bennünket. Öt perc alatt a postaháznál

voltunk, mely, mint mindenütt Norvégiában, egyszerűsmind vendégfogadó. A városka végén fekszik, szorosán a folyam partján, és közel a vizeséhez. Szép emeletes faház, számos gazdasági épülettel téres udvarán, és csinos kerttel, melyben százados nyárfák mellett orgonafák és virágágyak ápolatnak. Az orgonafák éppen teljes virágzásban álltak, és kedves illatuk még inkább fűszerezte a különben is erős, balzsamos norvégiai levegőt.

9 óra volt, és a nap még távol az alkony árnyaitól, midőn a fogadóba érkeztünk. Már én csak fogadónak nevezem, habár „Gjestgivergaard“ norvég nyelven nem éppen azt jelenti. — Igen tisztességes fogadott bennünket, barátságos arccal és nyájas tekintettel, és addig is, míg szobáinkat az első emeleten kissé rendbe fogták hozni, egy nagy földszinti szobába vezetett, melynek ajtajánál meglepetve álltunk meg: soha nagyobb tisztaságot nem mutathatott valami, mint e fényes fehér padozat, mely kedves illatot terjesztő zöld fenyő-ágacsákkal volt behintve, és a tündöklő butor-darabok, világos szöveteikkel. — A nagy ablakok párkányain, minden asztalon és a négy szögletben nagy állványon gyönyörű rózsák, szegfűk, rezedák, és még néhány virágfaj díszlettek; két szekérrény tele volt ezüst- és porcellán-neműekkel, egy nagy zöld táblán pedig ódon fegyverek és ritkaságok voltak szemlére kitéve.

Beszélni háziasszonyunkkal — természetesen — nem tudtunk, Georgeot sem használhattuk tolmácsul, mert a lepodgyászolással volt elfoglalva, így tehát csak jelek által társalghattunk vele, mindazonáltal jól látszék megérteni a bókokat, mikkel szép háztartását elhalmoztuk.

Az előszoba, lépeső, konyha hasonlóképen tündöklött a tisztaságtól, és az egész házban elszórt orgonavirágok és fenyő-ágacsák mindenfelé a legkellemebb illatot terjesztették. — És ez egy özvegy parasztnő háza volt.

Postaház vagy vendégfogadó — néhány nagyobb várost kivéve, Norvégiában tulajdonképpen nincs; hanem az országutakon, helyenkint 1—2 mértföld távolságban egymástól, a kormány intézkedéséből, valamelyik kereskedő, földmives, halász

vagy mesterember az utast lóval, szálással és — ha van neki — étellel is tartozik ellátni. — Az állomás minőségéhez képest a kormány évenként kisebb vagy nagyobb pótlékot fizet a skidskaffernak (vendégfogadós), ki azért minden órában lovakkal tartozik az utasnak szolgálni; a díjak a legkisebb részletig meg vannak határozva, és azokat s a távolságokat nagy fekete táblán minden állomásnál el lehet olvasni. Panaszkönyv is van kitéve, mely minden héten a hatóságoknak bemutatandó, és ez szigorú pénzbüntetést szab minden vétségért vagy mulasztásért, mely a szerencsétlen skidskaffert terheli. — Vannak vidékek, hol ezen a „tisztészen“, dacára az egy-kétszáz tallérra menő pótléknak, nem igen kapnak, itt azután bizonyos sort tartanak a közellakó lakosok, és háromévenként felváltják egymást.

A szállásért, étel, ital és ellátásért nem minden állomáson divatozik ugyanazon mérték; e tekintetben Norvégia a többi

Cariol vagy norvég kocsi. (Bulyovszkiné utleírásához.)

polgárosodott európai állammal egy színvonalon áll, és hol jobban, hol kevésbé meghuzzák az embert. Általában véve olcsónak nem lehet az utazást mondani. — A menyinyire később tapasztaltuk, mostani állomásunk a legjobbak legjobbjának bizonyult, és becsületére vált George-nak, hogy éjjeli szállásra ide hozott.

— Efféléknek kiszámítására legfőbb gondját fordítsa az utazó; próbaköve ez egyszerűsmind a kalauz ügyességének, életrevalóságának és lelkiismeretességének. A jóra való állomás nagyon ritka; 5—7 között jó ha egy türhető akad; azért Norvégiában sem az evést, sem alvást nem lehet bizonyos időhöz kötni; ott eszik az ember, a hol valamit kap, és ott hajtja le fejét, hol a fekhelyyel megbarátkozhatik.

Mig estebédünk elkészült, még egy kellemes sétát tettünk a városkában, hol valamennyi gyermek utánunk futott, minden ablak megtelt nézővel, és az emberek az utcán meg-megálltak, úgy bámultak bennünket.

Norvégiában az utas ritka madár, nőutas pedig éppen fehér holló; egész nap még csak egy taligával sem találkoztunk az országuton.

Vacsora után, mely háromféle felséges halból, tojás, burgonya, vaj, sajt és szokott befőtt gyü-

mölesből állott, újra sétálni indultunk, s bár 11 felé járt az idő, az egész lakosságot, a gyermekeket sem véve ki, még az utcákon találtuk. — Mikor alusznak az emberek Norvégiában? Tán telen, midőn olyan hosszú az éj, a milyen nyáron a nap.

Éjfél volt, midőn szobánkba vonultuk, melynek négy ablaka a vizesésre és a folyamra nézett. Az éj világos volt mint nálunk egy téli nap, a tiszta égen sem hold, sem csillag; s a vizezés és folyam fölött halott-lepelként, melyet szél mozgat, sűrű köd terült el, szállva, uszva és inogva; a csendes éjben pedig a nappalinál tiszter nagyobb és áthatóbb robajjal rendíték meg a vizesések a hullámzó levegőt.

Korán reggel csendes kopogás hallatszék ajtókon. — Gyorsan kiugorva ágyunkból, nesz nélkül fölöltözénk, nehogy a szomszéd szobában alvó ezredes és nejét felköltjük, és lesiettünk a nappali elfogadó szobába, hol nyájas arcok, friss virágok, és izletes reggeli vártak reánk.

Lefekvés előtt a kézi könyvek és George segítségével a mai nap programja ekkép harározott meg:

Korán reggel háziasszonyunk fia vezetése alatt éa és barátném, Olga, mezőkön, erdőkön és hegyeken keresztül két vizesést megyünk megnézni, mikhez csak másfél órai gyaloglás és fáradságos uton lehet eljutni. Az alatt az ezredes és neje jól kialusznak magakukat, és egy kis sétát tesznek azon vizesések körül, melyek közel fekszenek.

Tíz órára mi már visszajövünk, kocsin indulunk Klackkenbe, oda érünk egy óraker, kettőig megtekintjük az ottani nevezetes üveggyárt, két óraker gözhajóra ülünk, azon ebédelünk és a szép Randfjorde-on eljutunk estére Sköjen-ig, hol izletes vacsorát és felsőges éjjeli szállást találunk.

Mennyire fogott e szép program teljesülni, az időnek hagyatott fenn. Én előre is kételkedtem, mert — szőgyen ide, szőgyen oda — bevallom — péntek volt.

Azonban reggel minden igen jól ment. Hat óraker felkeltünk, fél óra múlva utnak indultunk, és nyolckor eltikkadva ugyan, — mert igen meleg volt — de ki nem fáradva, a két vizesés színhelyére megérkeztünk.

Utunk hegyen völgyön vezetett, virányos réteken és sötét fenyvesek közt; a nap forrón sütött, a madarak vígan énekelték, a bogarak kedélyesen zöngtek, a sziklákon kecskék ugrándoztak, s a kövér legelőn tehének és borjak tele torokból bögték megelégedésüket; még egy pásztorsíp is

hallatszott, és két kőszáló nő dala; szóval felsőges arkádiai reggel volt.

A két nagyszerű vizesésről, melyek tiszteletére jöttünk, a kézi-könyvekben semmi említés sincs; maga kalauzunk sem ismeré azokat, ki pedig, mint mondá, tán ötvenedszer utazott erre. Mi tehát szerencsésebbek valánk, mint más utasok, kik csaknem érintve a szép látványt, elmennek mellette, hogy később hasonlóért egész napi utat tegyenek. — Hogy minket hasonló sors nem ért, háziasszonyunk fiának köszönhattuk, ki tolmácsunk által kalauzul ajánlkozott. E fiatal ember valóságos típusa volt egy norvég ifjunak. — Nem volt szép, de kellemes és jónövésű; szerénynek mutatá magát, félénkség — és szolgálatkészség, tolakodás nélkül. Anyanyelvén kívül semmit sem beszélt, és általában sem világ-, sem szélesebb ismeretekkel nem látszék birni. Annaira naiv volt, hogy nem is igyekezett titkolni a hatást, mit Olga szép szemei reá gyakoroltak, hanem néma bámulattal s nehéz sóhajokkal tanusitá azt.

Már egy óra múlva meglehetősen meredélyes és járatlan utakon egy hegytetőre értünk, honnan messze lenn a völgyben felesilogni láttuk a hatalmas ezüstsugarakat, és minél közelebb értünk, annál inkább nőtt bámulatunk a gyönyörű látvány fölött.

Ugyanazon Glomen-folyó, mely Höhne-Vossen-nél már széles mederben ragadtatik tovább, képez itt meredek sziklákról alig négyszáz lépésnyi távolságban két esést. — Roppant víztömegei egy szikla-tömbökkel megtelt mederbe zuhantak alá, hol ezrei a szálfáknak, miket magukkal hoznak, ezer halált látszanak szenvedni, midőn elkapatva a szikláról rohanó vizek által, fövel lefelé el-el-tűnnek a tajtékzó habok közt, és újra felmerülve a habbá tört zúgó vizeken, bős nyargalással ragadtatnak tovább. Kisérőnk jól ismerve az utat: nagy, sima, vizmosta szikladarabokon keresztül, mik közt vad robajjal rohannak a vizesés kisebb ágai, egészen a főesésig vezetett bennünket, úgy hogy észre sem vettük, és meghökkenve álltunk, midőn a tomboló vizek közepén találtuk magunkat. Aggodalommal gondoltunk a visszamenésre, mert egészen körül valánk véve a tajtékzó vizek által; vezetőnk azonban gondosan és ügyesen visszavezetett, és nem mi reszkettünk, hanem ő, midőn kézen fogva Olgát, vele előre ment.

Visszamenet vezetőnk egy helyen megállt, és valamit keresni látszék. — Kérdéseinkre könnyen megérthettük, hogy ingujjából két arany gomboska hiányzik, mit már jövet ezen a helyen vélt elveszteni, de akkor a keresés által nem akart

bennünket feltartani. Hasztalan keresgéltek, nem találtuk meg, és ennél fogva elhatároztuk, hogy vezetőnk által elkérjük a gombok párjait, és Christiániában másokat csináltatunk az elveszettek helyett; midőn azonban fiatal emberünk megtudta szándékunkat, erősen elpirult, és kérve kért „ne

sértsük meg” — Ekkor Olga egy zsebkendőt ajándékozott a nap emlékére neki, mi a szegény fiut a hetedik égbe ragadta. — — No's Olga — mondám hozzá fordulva, — ezt tönkre tetted; ennek ugyan nem egyhamar fog valamelyik környékbeli hajadon megtetszeni.

A krokodilok barlangja Egyiptomban.

(Az egyiptomi puszták. — Elindulás a barlangba. — Kellemetlen mászkálás. — Denevérek. — Dögleletes lég. — Az ember-múmiák ürege. — Egész domb múmiákból. — Bebalzsamozott krokodilok. — Visszamenet. — Kávéfőzés múmia-tűz mellett. — Múmia-fejek)

A krokodilok barlangja Egyiptomban.

Brehm Alfréd Afrika észak-keleti részeiről irt háromkötetes kitünő munkájában többek közt így szól:

Midőn a Niluson lefelé eveztünk, Monfalut városka alatt hallottuk, hogy Ma-Abde falu mellett kell a híres krokodilok barlangjának feküdnie. Erről már sokat hallottunk s röpiratot is olvastunk róla, a miért személyesen is óhajtottuk a nevezetességet látni. Szolgáink egyikét a városba küldtük élelmi szerekért, s hogy tudakozódjék a barlang felől, mi pedig addig is készülődtünk kirándulásunkra. Kisérőnkül több arabs matrózt választottunk ki, s ezek egyike vitte a lámpát, gyertya-

kat és gyufát, a másik a kenyeret, bort, tojást s a nélkülözhetlen kávékészüléket, a harmadik fegyvereinket s a negyedik a vízzel töltöttöket.

Midőn a magas és meredek folyamparton felkapaszkodtunk, mindenekelőtt kopasz, sziklás vidéken kellett keresztülhatolnunk, s midőn felértünk azok magaslataira, magunk előtt megpillantottuk a messze kiterjedő pusztaságot. A végtelen rónaságot itt-ott dombláncolatok szakították meg s vezetőnk figyelmessé tett ezek egyikére, melyben a barlang nyílásának kellett lennie.

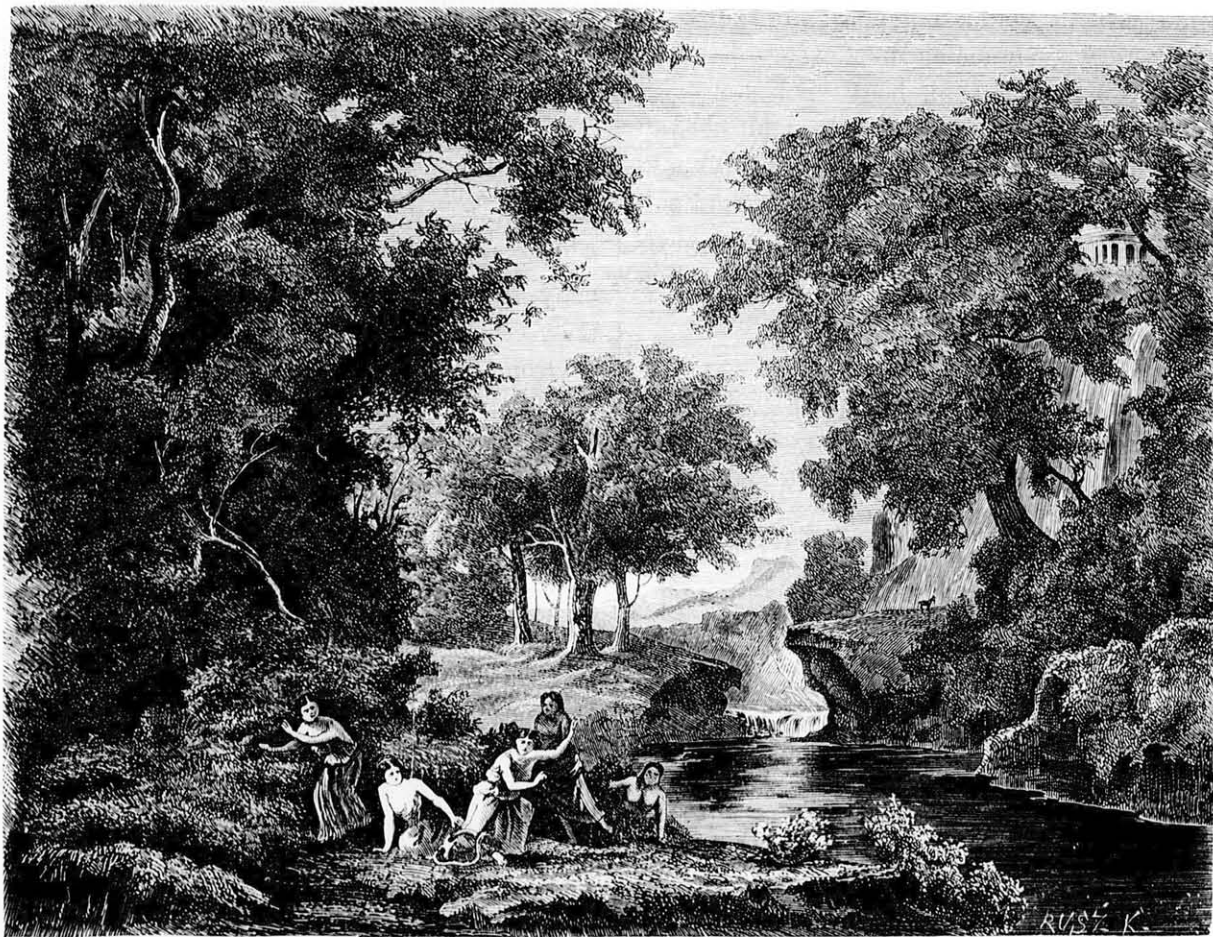
Végigsiettünk a mintegy gyémántokkal behintett síkon. Mindenfelé a legtisztább kovarejegecek

bukkantak elő a homok alól s a hatszögletű, hegyesen végződő prizmák pompásan csillogtak és villogtak a nap sugaraiban. Egy óra mulva a barlang szádához érkeztünk, mely alacsony, nagyrészt egy hatalmas szirttömb által befödött 10—12 láb hosszú alag volt. Körülötte idestova múmiák esontjai, aszott izmai stb. száradtak a verőfényben, s datolyarostok, datolya-ágak s vászonrongyok egész halmokban heverték. A vezetők levetkeztek s ovatosan ereszkedtek be a meneteles alagba; mi gyertyáinkat meggyújtva követtük őket.

Vezetőink egyike most a földre feküdt s egy szűk és poros nyíláson kezdett bemászni. Mi pél-

mentumjaival. E vegyülettől a kövek feketéknek látszottak, mely körülmény a barlang régibb látogatóiban azon gyanút ébresztette, hogy itt nagyszerű földégésnek kellett történnie. Ha földégés lett volna itt, akkor bizonyára a múmiáknak is hamuvá kellett volna égniök.

Folyosónk tágas csarnokba nyílt, melyet gyarló gyertyáink nem valának képesek megvilágítani, s ebből minden oldalról kisebb-nagyobb nyílások sugárzottak ki. Ezek egyikébe belebujtunk s újból elkezdettük mászásunkat. A folyosó igen szűk s azért többször — mint dugasz a palackban — fennakadtunk benne. Később tágabb lett, de egye-

Szilassy Béla nemzeti muzeumi tájképe. (Fényképezte Lieskó, rajz. Greguss. Lásd szövegét a vegyesek közt.)

dáját követtük, de a por és hőségben majd megfultunk; a járás itt oly szűk volt, hogy gyakran beleütödtünk a kiállóbb kövekbe. Azonban a por mindjobban kevesbedni s a nyílás tágulni s magasodni kezdett. Ezer meg ezer denevér lakozott e helyiségekben, melyek általunk fölzaklattatván, tömegesen körülropködtek minket s pedig a legnagyobb zajjal, sőt gyertyáinkat is több ízben kioltották.

A barlang-folyosók fala és talaja bizonyos nyálkás állománynyal volt beborítva, vizsgálódás után azonban kitűnt, hogy ez nem egyéb, mint a múmiák földi szurokja, vegyülve a denevérek extre-

netlensége miatt annál alkalmatlanabb. Egymásra tornyosult kötömegeken másztunk keresztül; végül egy igen szűk nyíláson keresztül újabb folyosóba jutottunk, mely épen oly szirtes és egyenetlen, mint az előbbi. Itt már igen sok pálmáros-kötelet s vászonrongyot találtunk, s az itt uralgó büzt alig lehetett eltűrni. Vezetőink egyike mesélte, hogy két angol egyszer itt meghalt, a mi nem lehetetlen, tekintetbe vevén a dögleletes levegőt. Még csak rövid ideig kellett mennünk s ekkor vezetőink azt mondták, hogy célnál vagyunk. Összesen mintegy tíz percig kellett hasunkon előre csuszkalni.

Most tág, boltozatos helyen voltunk s egy oly dombra kapaszkodtunk, melyről közelebbi kutatásaink után kisült, hogy az emberi tetemekből alakult. Már csak kevés múmia volt tökéletes, mert a barlang régibb látogatói azok legnagyobb részét vászonburkaikból kisodorták s a hullákat megcsontkították; fejeiket, karjaikat, kezeiket, lábaitkat letépdelték, s e tagok még részben szerteszét heverték a barlangban, s ezek közt egész halmokban voltak a vászondarabok.

A vezetők figyelmeztettek, hogy vigyázva bánjunk a gyertyákkal, mert a könnyen gyuló tárgyak hamar lángra lobbanhatnak. A múmia-maradványok annyira át voltak hatva a földi szuroktól, melylyel a régi egyiptomiak közönséges halottait szokták bebalzsamozni, hogy azok kétségkívül elolthatlan tüzet képeztek volna. Mi néhány igen szép múmiát választottunk ki magunknak, azonban nem volt elég gyertyánk, hogy azoknak a szűk nyílásokon átszállításával késedelmezhetünk volna, azért kénytelenek valánk fejeiket leszakítani, hogy mégis vihessünk magunkkal valami emléket.

Egy másik, még távolabb fekvő boltozatos és tág üregben találtuk a krokodilokat, melyek ezenként heverték egymásra halmozva s pedig minden nagyságban, tiz hüvelyesektől egész husz láb hosszúságukig. Voltak itt krokodil-darabok, negyed, fél és egész példányok. Az apróbb, mintegy másfél láb hosszú krokodilok hosszú s két végükön hegyesen végződő pálma-kosarakban hatvan—nyolevananként voltak elrakva, s épen így őrizték a régiek a vén krokodilok tojásait is. Csak kevés-

nek vala farka letépve, s a legnagyobb rész pálmakötél-fonadékban nyugodott.

Az elősoroltakból világos, hogy a régi egyiptomiak nem annyira tisztelték, mint inkább félték a krokodilokat, s még tojásaik bebalzsamozása által is igyekeztek azokat pusztítani. Lehetetlen, hogy az itt fekvő szörnyek mindegyike természetes halállal mult légyen ki, hanem úgy ölettek meg, s aztán, hogy meggyilkoltatásuk miatt megengesztelődjenek, bebalzsamozták őket.

Azon emberek, melyeknek tetemeit itt találhatni, alkalmasint azon néposztályhoz tartoztak, melynek feladata volt a krokodilokat megölni, megfogni és múmiává balzsamozni.

A krokodilokból is kiszemeltünk magunknak egy-egy szebb példányt, s mert gyertyánk már fogyatékán volt, visszavonulni kezdtünk. Csak lassan haladhattunk, mert mindenünknek volt terhe. Az ut közepén rémülve vettük észre, hogy gyertyáink már egészen leégtek, ekkor azonban matrózaink egyike zsebeiből előszedett még néhány gyertyadarabkát, miket ő történhető vesztély esetére tett el.

Örömjongva kiáltoztunk, midőn kiértünk a verőfényre. Szakácsunknak megparancsoltuk, hogy azonnal készítsen fekete kávé, s ez azt a földi szurokba mártogatott múmiahus s ezredévek előtt a barlangba temetett palmarostok tüzénél főzte meg! Bágyadtan heverésztünk a homokra terített szőnyegeinken, emelkedő tüdővel szittuk be az üde levegőt s gyönyörködve vizsgálgattuk fejünket, vagyis helyesebben a múmiák fejét. Hét darabot hoztunk magunkkal s mindegyikük egészen ép volt, csak hajuk vörösödött meg.

Kuruzslók, csavargók és lélekidézők ezelőtt száz évvel.

II.

1775-ben 2176-ra rugott a sváb földön, csak azon gonosztevők száma, kiket a rendőrség ismert s kiknek neveit külön lajstromban ki is nyomatta. — Orgazdánknál s parasztknál, kik a házaik tejetét féltették, sőt komoly fenyegetéseik folytán még tanítóknál, tisztviselőknél és nemeseknél is letek gyakorta menhelyet az efféle csavargók. Állandóan sehohol sem tartózkodtak; ma az Alpokon, holnap a Schwarzwaldban volt a zshivány, majd a Boden-tó körül a Thurgauban, vagy a Rajnán csatangolt, honnét Svécziába, Elsaszbba s a Pfalzba történtek ismét betörések. Főgyűlhelyeik s főtanyáik voltak azonban a Schwarzwald, az Alpok s az ezek aljában fekvő welzheimi erdő, hol a sűrű renge-

tegben s mély völgyekben kényelmesen elrejtőzhettek. Télen a paraszt látta el őket meleg szobával s burgonyával. Sódarról, zsirról, husról maguk gondoskodtak a maguk módja szerint. Márciusban azután ismét megindultak s különösen nyáron a búcsuk alkalmával kerítették bő zsákmányt. — Mindenik csapat azon volt, hogy, a mennyire csak lehet, saját kerületében maradjon. Nyáron némelyek aratóknak is szegődtek, de a legtöbbek magasabb cél felé törtek.

A hirhedett Bayersepp, ki többnyire valamely előkelő ur vagy kereskedő képében utazott, gyakorta hirtelen jelent meg a sváb földön s embereiből hatalmas csoportot szedvén össze, mindenféle

merényleteket vitt véghez. Egy alkalommal éjnek idején egy nőzárdat támadott meg, tökéletesen kirabolta s a legaljasabb kegyetlenségeket követvén el, ismét odább állt. A fürstenbergi grófságban s Badenben hatalmasan üldözték őket, de Briesgau rájuk nézve az ígért földe volt.

A már említett Felingerék nem üzték az ő mesterségüket oly erőszakosan s oly kegyetlenül, mint a többi; mégis hamarabb jutottak célukhoz, hamarabb tudták a másét magukévá tenni. Az ő közönségüket kitünően ismervén, főleg a parasztok álhiedelmére számoltak, kik között igen soknak a fejében még nagy volt a sötétség. Azon időben a népnevelés még igen gyarló vala s a szegény paraszt, ki sem olvasni sem írni nem tudott, ama csavargók fogásainak és csalásainak volt bolondja. Kisértetekben, boszorkányokban s könnyen kézre kerithető elásott kincsekben ő rendületlenül hitt s e hiedelmét ama kalandorok még állhatatosabbá tették.

Valamelyik Felinger például, ki egy másikkal már előre szövetkezett, egyik vagy másik faluba menvén, ott az istállóba lopózott, a lovaknak tüst szurt a farkuk alá vagy a tehenek nyelvét kente be szappannal. Ezután észrevétlenül elesusztant. A lovak vagy tehenek ettől megbetegedvén, nem akartak enni. — Másnap a faluban megjelent egy férfiú, ki már előre kihirdettette, hogy ő mindennemű betegséget kigyógyít, minek természetesen az volt a következménye, hogy a rászédett marha- és lótulajdonosok nyakrafőre szaladtak a csudálatos emberhez, ki komoly arccal állott a beteg állat elé, mondván: „E lovat (tehenet) a boszorkány járja.“ Az ő rendkívüli ügyessége és tu-

dománya egyébiránt ily szörnyetegeken is kifog, s most legegőbb is mindenféle imádságokat mond a szt. háromság nevében, a parasztot az istállóból kiküldi s a ló farka alól a tüst kihuzván, az istálló előtt a nyeret jól megveri, hogy ezáltal a boszorkányt megbüntesse s elűzze. A ló pedig most már fájdalomtól megszabadulván, vigan eszik.

Tehénél hasonló a teketória s azután ennek nyelvét korommal, sóval bedörzsölvén s ecettel megmosván, sőt adott neki. A bajnak most vége volt, a Felinger pedig zsebre tette 10—15 s több forintját, a szomszéd faluba ment s a csalást újból kezdte.

A paraszt azonban most mindig félt a boszorkányoktól s ez által a csalónak új nyereség forrása nyilott. Jó pénzért ugyanis áldást mondott az istállóra s a jászolra, azután az ajtóba s falba lyukakat furt s ezeket különféle varázsszerrel megtöltvén, szeget ütött melléjük. — Az ő pénze soha sem fogyott el, mert a mikor tetszett, beteggé tette a paraszt marháját. — A Felinger sokszor arra is késznek nyilatkozott, hogy a boszorkányt előidézi, s a szegény paraszt alig várta a pillanatot, melyben e félelmes lényt meglátandja. E boszorkányok szerepét a Felingerék nejei játszották, s éjfélkor kellett megjelenniök, mikor a szellemidéző gertyát állított az ablakba. Meg is jelentek szétfejtett hajjal; a paraszt pedig látta őket s — fizetett. Voltak azonban parasztok, a kik nem félték s így sokszor megesett, hogy valamelyik markos ember haragjában s kára feletti boszujában cséppel vagy villával emberül eldöngette, sőt agyon is ütötte a vélt boszorkányt.

Petheő Dénes.

Levelek Párisból.

XI.

— 1866. febr. 22. —

(Még egyszer a magyar ruháról. — Választások. — Párisból a magyarországi arisztokratikus szellemről. — Hangversenyek. — Szarvadyné. — Ki hangversenyezhet Párisban? — Egy pesti énekesnő és Szuk Róza. — Szarvadyné és dr. Mandl terme. — Batthyány-Apraxin grófné. — Helyreigazítás.)

Ha úgy van, a mint szerkesztő ur mondja, „hogy a magyar ruha nemhogy elkülöniténé, de sőt, legalább az öltözetben, egyesítette a testvér népeket“, ugy a minap kifejezett aggályom el van osztatva, s én is igen szívesen pártolom a zsinóros öltönyt. Azon egyesülés az, mi leginkább fekszik lelkemen, s a melyet semmi által, mi nem lényeges, kockáztatnunk nem szabad.

A másik két ügyet illetőleg azonban, továbbá is előbbi nézetemmel maradok. A közelebb lefolyt választások oly hiányát fedezték fel a műveltség,

az erkölcsi érületnek, hogy azokat nem mentgetni, hanem minél keményebben ostorozni, egyuttal pedig gyökeres orvoslásukhoz látni kellene. S ez a törvény szigorán kívül egyedül a népnevelésben található fel. Ezt ismételve, nem tehetem, hogy egyszersmind sajnálatomat ne fejezzem ki azon, hogy a választási kihágások meggátlása iránt, különösen miután már az előkészületek is sejtették azokat, a pártfőnökök nem intézkedtek. Ha ezek idejekorán szövetkezve, felhívást bocsátanak közre, melyben a vesztegetés és verekedés-

től óvják feleiket, s kijelentik, hogy a mely választásnál ilyesmi közbejön, az okvetlenül meg fog semmisíttetni s a tettesek megbüntettetni, *) akkor, remélem, a vezetőkeny magyar nép megkimélte volna évkönyveinket egy szégyenfolttól. Nem tértem volna vissza e tárgyra, ha abból két tanulság nem háramolnék reánk, először: hogy nem kell a jobbaknak a népet utmutatás nélkül hagyni, s így a roszak vezetésének átengedni. Másodszor, hogy bár nemes indokból ered a nemzet fogyatkozásainak a sajtó általi takargatása, az többet árt, mint használni képes; mert mialatt a külföld előtt akarja elfedni sebeinket, a mi nem sikerül: az alatt a nemzet elől is eltakarja azokat.

Az arisztokratikus szellemet illetőleg a legközelebbi nagyobb-kisebb események szintegy csak megerősítettek régi meggyőződésben. Mialatt a középosztály, a hány főrangú csak találatik, egytől egyig meghívja a maga báljaiba, addig az urak Pesten-Budán adottakba egyaránt alig egyet-kettőt hívnak meg a polgáriak közül. Végig olvastam a névjegyzékeket s azt találtam, hogy a tudomány, irodalom, művészet és ipar képviselői csak „távol-létők által fénylettek“ azokban. De hagyjuk ezeket, nehogy párisi levél címe alatt, budapestit írjak.

Itt is „szól a zene, perdül a tánc“, mintha a hamvazó szerda még el nem mult volna. De a bálók mellett a hangversenyek is éjirenden kezdenek lenni. Ez utóbbiakat a legfényesebben Szarvadyné asszony nyitotta meg a „négy Müller testvérrel.“ Honfitársunk nevének tehetsége sokkal ismeretesebb, hogysen „gyöngyszórá ujaíról“ még valami dicséretet mondhatnék, hanemha azt, hogy szakadatlan tökéletesedés nyomai látszanak rajta, gyümölcsei azon ernyedetlen tanulásnak, melyet, — öt-hat órát naponkint — a maga kedves hangszerének szentelni meg nem szünik. De a hangversenyző társak nevei talán ujak a magyar olvasó közönség előtt. A négy Müller testvér, braunschweigi németek s fiai egy olyan atyának, ki maga is négy zenésztestvérek egyike vala. Mi jeleset műveltek az öregek, nem tudom, de az ifjak, a második nemzedékiek, kitünöt nyujtanak. Kettejük hegedüs, a harmadik violán, a negyedik meg gordonkán remekel, s játéuk, midön együtt működnek, oly tiszta és összevágó, hogy annál tökéletesebbet alig hallottunk. Három kellék szükséges a művészeti tökélyre: természeti teh-

*) A lapok ily óvásákokt csakugyan intéztek is annak idejében a választókhöz, s országgyűlésünk az igazolások körül elég szigoruan járt el, miből az illetők jövőre okulhatnak.

ség, jó mester és nagy szorgalom. Vegyék ezt figyelembe honfitársaink közül azok, a kik művészi pályára adják magukat, s ne akarnak a külföldön mesterekül föllépni, mielőtt ugyancsak tanultak volna. Kik ezen intést figyelembe nem veszik, keserü csalódásnak néznek eléje, különösen Párisban. Itt annyi a jó művész, hogy csak a valódi mesterek emelkednek ki a többiek sorából. Ne kapassák el tehát magukat hazánkiai a köteles bókók és hizelgések által, hanem, mielőtt szerepelni indúlnának ide, jöjjenek egy pár évig tanulni. Hányan nem bánták már meg ide jövetelöket; egy épen — egy zongorászno — életével fizette csalódásait. A mi máshol könnyü, pl. a hangversenyadás, itt még az is ezer nehézséggel jár. Ha csak kész névvel nem jön ide valaki, előbb egy-két télen át magánházaknál kell játszania, mielőtt nyilvánosan hallathatná magát, különben üres vagy csupa ingyenjegyes padok előtt fog játszani. Mikor a magántermekben megismerteté magát, ezeknek tulajdonosai, köszönet fejében vesznek és helyeznek el jegyeket, s ha maguk nem mennek is a hangversenyre, legalább közönséget és némi jövedelmet biztosítanak. Ily zenekedvelő termet többi között két magyar ember házánál is találhatni Párisban.

Az egyik a már említett Szarvadyné asszonyé, a melyben helybelieken kívül a mi csak német és magyar zeneművész érkezik, megfordúl, s a hol minap egyebek között egy pesti születésü fiatal leányt, Spitzer kisasszonyt, hallottam énekelni. Oly hatalmas és csengő hangja van, hogy rövid időn a jelesebb énekesnőkkel fog vetekedni.

A másik terem dr. Mandl-é, a ki egynehány éve itt lakik, s a maga szakában (gége-bajokban, mellkórokban) igazi tekintély. Annyi énekes és énekesnőnek adta már vissza a tudós férfiú hangját, hogy csak azokból is felváltva, takaros hangversenyek kerülnek ki. Nála hallottam tavaly egyebek között a régen lelépett Tamburinit, a kinek, miként maga mondá, húsz évvel megiffította hangját a magyareredetü orvos. Ott énekelnek az operák számos tagjai, ott játszanak egy egy jeletet vagy épen valamely kis vigjátékokt derék színészek, s hallatják magukat hangszereiken ügyes művészek. Szuk Róza k. a. is gyönyörü magyaros öltözetben bemutatta minap a tudor vendégeinek szép játékat, melyre mindannyiszor tet-szésnyilvánítások következtek. Ezenkívül Bathyány-Apraxin és Saint-Simon grófnék termeiben is föllépett a kisasszony, s Metternich hercegné is készül alkalmat adni neki önkítintetésre.

Befejezésül szabadjon egy kis helyreigazitást

kérnem. A 4-dik számban Henszlmann barátom adatai nyomán közlött életrajomban egyebek között azt mondatik, hogy én fordítottam Chassin számára Petőfi verseit. E részben nekem semmi érdemem; barátom alkalmasint ugyanazon szerző egy másik, „Jean de Hunyad“ című munkájával tévesztette össze a költeményeket, a melyhez magam is szolgáltatam egy pár adatot a „Hunyadiak korából“, s a melyet kéziratban átnéztem.

A mi születésemet illeti, az sem e század második, hanem harmadik tizedébe esik. (1822, február 24-én.)

Lenne még ezenkívül is egy-két csekélyebb igazítás, de nehogy fontosságot látszassam tulajdonítani csekély személyemnek, azokat elhagyom.

Irányi Dániel.

Egy hét története.

— Február 21. —

Ezuttal mi — tárcaírók — is egész önérettel mondhatjuk el, hogy a történet műzsájával egy sajkában evezünk. Oly adatokat jegyezhetünk e muló lapokra, melyeket ő is fölr örök könyvébe. Csakhogy míg ő folyvást megtartja azt a fenséges komolyságot, melyről — „magister vitae“ lévén — sohase mondhat le, mi könnyűd megjegyzésekkel kísérhetjük e nagy események folyását is, melyeknek szintugy meg vannak tréfás, gunyra és élcre egyiránt méltó oldalai, mint a hiúság vására akármelyik jelenetének.

A válaszfelirati vita, ez most az a történet, melylyel a szó teljes értelmében ország-világ foglalkozik, s mely naponkint ugy megtölti a muzeum karzatait nagy közönséggel, mint sziveinket méltó büszkeséggel.

A hatalmas „hangverseny“, (mint már a multkor neveztük,) egy hosszú *szentiványi énekekkel* kezdődött. Bartal György pincehelyi képviselő s helytartósági alelnök fújta el azt, oly kitartással, mely egyiránt bámulatossá tette — tüdejét s emlékező tehetségét. Negyedfél óráig tartott, s oly folyékony volt, valamint egy viz folyása. S valamint a viz folyása gyakran megárad, ugy áradozott ez is, most csillogva, majd egy esomó fonnyadt virágot, mindennemegrakothajókat sat. hozván magával. Voltak, kik e szónoklatot „remekmű“-nek nevezték. Mi tiszteljük mindenki véleményét, de nem irigyeljük azok ítélő tehetségét, kik ily nézetben vannak. Az egész szónoklat irálya — véleményünk szerint — egy kis don-quistottiad volt a letünt „sallangos“ beszédmod újra föllevenítése mellett. — Szomszédtságunkban épen Mr. Bird, a „Times“ nyájas arcu öreg levelezője ült, s bámulva a szép előadást, sajnálatát fejezte ki, hogy a beszéd értelme rá nézve el van veszve. Ép azon pontnál mondá ezt, melyben valaki — teljes adathússággal — 438 szót olvasott meg, ekkép nem esoda, ha Mr. Birdhez e szavakkal fordulánk: „Tiszteletre méltó gentleman, vigasztalja magát, mert noha tősgyö-

keres magyarok vagyunk, e beszédből magunk sem értünk sokkal többet, mint ön.“ Nincs olyan khinai terem, mely tarkább virágokkal volna fölcifrázva, mint ez a föllengő beszéd, melynek célja volt kimutatni, hogy a föliratban kifejezett jogalap kivihetlen, s abban a közös ügyeket kissé másként kellene formulázni. Tagadhatlan, hogy e beszédben sok és alapos ismeret volt lerakva, s az egész igen képzett főre mutatott, de képzeljék el önök akár Socratest egy tarka pávatollak, csinált virágok és mindenféle színű szalagokból összeállított quodlibet-köntösben, s be fogják látni, hogy a tudomány méltóságának egyszerre vége volna.

Mily egészen máskint hangzott másnap *b. Eöt-vös* magas politikai beszéde, vagy *Ghiczy Kálmán* erélyes és nyugodt szónoklata. Ezek a fölirat mellett beszéltek oly érvekkel, melyek mindenkit áthatottak. A szigorú okoskodás fegyvere csak ritkán ragyog oly nagy fényvel, mint Ghiczy K., e vén parlamentáris bajnok kezében. Minden kifejezésnek, hasonlatnak és érvnek oly sulya volt az ő ajkain, mely nagy viszhangokat fog ébreszteni az országban. A jog — ez az első, mondá ő Bartal ellenében, ki előtérben a „quid consilii“ kérdését látja. — *Szentkirályi Mór* ugyane kérdést vitatá, s éles elemező tehetségével ismét régi fényében tünt föl.

A jobboldal álláspontjait *Zsedényi*, e gyakorlott szónok, és gr. *Apponyi György*, e magas államférfi képzettséggel bíró férfi világosíták meg. De ugy látszik, köztük sincs meg a legbensőbb összhangzat. Mert míg amaz a miniszteri chablont gúnnyal emlité, a másik épen a miniszteri kormányforma mellett nyilatkozott.

A baloldal, melyet eddig azzal szerettek gyanusítani, hogy a külfölddel kacérkodik és szereti a forradalom emlékeit — a vita alatt e vádakot igen ügyesen háritá el, s dobta vissza a jobb oldal egy pár szónokára, kik — mint *Böszörményi* emlité — mindig az ildomot emlegetik, de mindig az ildom

ellen vétenek, valahányszor a forradalom emlékeit kifakadások között említék, lángokat szórva a tanácskozás csöndes melegébe, s kik — mint *Tisza Kálmán* kitejéze — a kiegyenlítés ügyének rossz szolgálatokat tesznek, midőn a minden ároni egyezésre még a külpolitika teréről is szedegetik az érveket.

E nagy szóharcnak is — mit bármely derekas ítőközetnek — megvannak a maga diadalmas hősei, hatalmas párbaj-vívói, halottjai, sebesültjei, s végre oly vigyázatlanjai, kik maguk rohannak a bukás örvényébe.

Ezuttal a sebesültek leginkább a jobb oldalon kereshetők!

Legtöbb és legérzékenyebb sebet kapott gróf *Széchenyi Béla*, ki egy nap fölállt, s nevezetes rövidséggel kárhóztatá el a jogfolytonosságot, melynek már csak nálunk van kelete, s melynek „bilincseiből“ — mint mondá — ki kellene már szabadulnunk, miután anyagi és szellemi tekintetben annyira súlyedénk.

A fiatal gróf tetszett magának e véleménybátor-ságban. Csak azt feledte el, hogy azontul van egy hajszál, hol a sivár cinismus kezdődik. S ő e hajszálat vitézül átlépte.

Hanem harmadnap meg is lakolt érte, mert *Tisza Kálmán*, kitünő beszéde közben, erősen megleckézte, s ajánlá neki, hogy mielőtt az általa emlegetett európai színvonalon föllengene, igyekezzék a magyar közjog színvonalára emelkedni, különben Ikarus sorsára jut. Megmagyarázta neki azt is, hogy a jogfolytonosság soha sem bilincs, hanem a nemzet védbástyája. *Szász Károly* pedig — igen emelkedett hangon — szólalt fel az ellen, hogy a fiatal gróf anyagi és szellemi hátramaradásunkat egy sorba állítá. Emlité irodalmunk nagyobb műveit, tudományos haladásunkat, az akadémiai palota emelését, a joghoz való ragaszkodást, melyek teljességgel nem szellemi súlyedésre mutatnak. Végül egy elmésséggel, melyben a nemzetet oly oroszlánhoz hasonlítá, mely a legvakmerőbb „oroszlánvadász“ nyilait is lerázza sörényéről, nagy éljenzajt és nevetést idézett elő. Az éljen *Szász Károlynak*, a nevetés pedig másnak szólt.

Szörnyü itélet fekszik ily nevetésben. Részünkről inkább egy kartácstüzet állnánk ki, mint e gúnyos hangokat, s szivesebben néznénk farkasszemet az Atlaszhegyek legvadabb oroszlánjával, mint e száz meg száz, nevetésre fakadt arcokkal, melyek oly különös módon hangoztatják a parlament „circum dederum“-ját.

Az ifju gróf neki fogott, hogy magát mentse, de csak egy pár kisebb nyilacsát fogott fel, az ágyu-

golyók súlya előtt hallgatásával hajolt meg. Jobb is így — hallgatni és okulni; mindenekelőtt pedig fontolóra venni, hogy vannak eszmék, miket igen erős vértézzel, nem pedig könnyedén odadobált tüsszurásokkal lehet megtámadni.

Ifjabb gr. Keglevich István (szintén a jobb oldal ifjú grófja,) mint historikus tünt föl, az arany bullában nyert ellenállási jogra azt mondván, hogy őseink annak célszerűtlenségét „pár év alatt“ belátták. *Tisza K.* világosítá föl, hogy ez a pár év épen *ötödfél század* volt.

Mindebből láthatja a vidéki olvasó, hogy a muzeumi terem vitái eddig sem voltak mindig oly szörnyen komolyak, mint azt falusi magányában — a haza jövőjén aggódva — elképzeli. Mindig akad, ki a derűtség egyes epizódjait felkölti a komoly tanácskozásokban. Néha, mint *Somsich Pál* és *Ghiczy K.* szóváltásában, két egyaránt fényes kard csattog és hányja a szikrákat, máskor meg kedve jó egyiknek-másiknak a nagy tehetség várfokáról ágyuival egyet-egyet verebészni. Mindez sokérdekű s változatos látvány, s nem csoda, ha a karzatra egy-egy jegyet kapni majdnem nehezebb, mint az „Afrikai nő“-be, a művészvilág ez érdekes eseményére, melylyel Meyerbeer — tisztelet és dicsőség emlékének — de India minden bálványára mondjuk, hogy Bartal Györgyöt fogott. Mily sokáig készült ahhoz, a minek végre is oly gyér sikere lett!

Már évek előtt mondák a párisi lapok, hogy zeneszerzői pályáját Meyerbeer ezzel fogja megkoronázni; azonban előadás után a boulevardok élchajhász népe azt suttogá, hogy e műnek, melynek hőse Vasco di Gama, legillőbb címe lett volna ez: „*Fiasco di Gama.*“ Mind a két vélemény tulzott. Meyerbeer költészetének koronáját nem az „Afrikai nő“, hanem a „Hugenották“ képezi. Ekép az ő költészete nem a pálmafához hasonlít, mely koronában végződik, hanem inkább egy gazdag szomorú fűzhöz, melynek vége a tetőponttól lefelé hajlik. Még az „Ördög Róbert“ eszmébőségéhez, a „Próféta“ hatalmas erélyéhez, s a „Dinorah“ meglepő eredetiségéhez sem hasonlítható ez utósó műve. Ez operák igen sok viszhangjára találunk az „Afrikai nő“-ben. Ismétlés ez, de nem lopás; valamint maga magát nem lopja meg az, ki aranyait egyik zsebéből a másikba rakja. Mivel azonban az ismétlések igen feltünők, hajlandók vagyunk azt hinni, hogy Meyerbeer e művét nem alkotván teljesen össze, midőn barátja Fetis a vezérkönyvet csinálta, a hézagokat inkább a mester régibb műveiből vett akkordokkal, mintsem a maga szerzeményeivel töltötte ki. De bármint le-

gyen is, e mű egy nagy lángelme hanyatlását jelzi. De e szót: hanyatlás, nem szabad fanyar értelemben venni. Egy dúsgazdag nagyon sokat veszthet tőkéből, s mégis nagyon gazdag maradhat. Így járt Meyerbeer is. Szellemének bányája nem volt ugyan már oly teli új meg új erekkel, de azért folyvást adott elég aranyat. Minden nagyobb jelenésnél, minden záradéknál itt is fölemelkedik a vénségtől meghajolt költő, s ismét visszanyeri erejét s hatalmas kifejezéseit. A portugall tanács zajos vitája, a papok átka, a szeptuor, a tengeri zene, az indiai marche, a negyedik felvonás ketese s az „Afrikai nő“ hattyudala — megannyi zenegyöngyök. Nagy taktikus lévén mindvégig, a hatásnak mindig új meg új eszközeit bírta ő fölfedezni. Meglepő elemekkel frissíté föl költészetét, most egyházi énekeket, legendákat, ódon indulókat, majd bretagnei dalokat kutatva föl, s azokat sokszínű stíljébe olvasztva. Így új elem az „Afrikai nő“-ben a keleti zene. De egy kisebb tehetség — David Felicien — a „Lalla-Roukh“-ban szerencsésebben alkalmazá azt, miután a keleti zene inkább lyrai, mint drámai szellemmel bír.

Különböztetve igazat szólva: a pesti előadás után vakmerőség lenne e mű értékéről határozottan ítélni, mert a címszerepre Pauliné asszonynak sem elég mély, sem elég drámai hangja nincs, a miért a legfőbb részeket át is kellett írni; Ceresa Vasco di Gama nagy és szingazdag szerepét nem bírja meg; Simonnak pedig Nelusco-hoz nincs kellő hangterjedelme. Csak a zene és énekkarok emelik ki igazán a mester költészetét.

A szöveg — minden földrajzi és történeti baklövés dacára is — elég érdekes. Az afrikai nő

egy királynő, ki rabul esvén a fölfedezések hőse Vasco di Gamának, ebbe bele szeret, megosztja vele fogságát, melyre a tanács itéli, kétszer menti meg életét, s aztán látva, hogy az mást szeret, lemond róla, s maga egy méregfa tövében meghal.

A kiállítás pompás. Soha se láttunk ennyi fényes jelmezt, a bajaderek, indusok, amazonok, keleti papnők ily csillogó csoportját a nemzeti színpadon. A portugall tanácsterem, a kék egü pálmafás keleti vidék, s a terebélyes méregfa szemképráztató festvények; csak a hajó volt sokkal rosabb, mint előleges hire, s e pontnál a világ nem akar csalatni, s örömet venné, hogy ha már a tengeren nem bír, legalább a lomtárba sülyedne el örökre. Egy órát kell várni föllállítására s szétszedéseért, s itt a türelem egy igen lomha és éktelen diszitményt terem, mely helyett mást kellene szerezni, különben maga az opera fog hajótörést szenvedni.

A hangverseny-idényből is említhetünk egy érdekes estét. Ez az Ábrányi Kornél által ügyesen rendezett zenész-segélyző egyleti hangverseny volt, mely a redout kis termét egészen megtölté. *Reményi* hegedült, *Székelly Imre* zongorázott, *Füredi* népdalokat adott elő, *Szerdahelyi K.* szavalt, *Carina* k. a. és *Pauliné* asszony pedig Zimay és Mosonyi egy-egy szerzeményét éneklék. Elejétől végig igazi magyar hangverseny volt, s épen ezért, — vagy ha tetszik, ennek dacára is — oly élvezetet nyújtott, hogy még azok is gyönyörködni tudtak volna benne, kik most e szellemileg is „hátramaradt“ szegény földön az európai műveltség színvonalán lebegnek, s ott ugyancsak nagyító tükörben bámulják magukat. **Vadnai Károly.**

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

—v.— (*Szilassy Béla nemzeti muzeumi tájképe.*) E lapokban már többször emlékeztünk a nemzeti muzeum képtárának Markó-terméről, mely ott a legjobban rendezett hely, a mennyiben — leszámítva néhány nem oda való tárgyat, — abban egy nagy hazai mester s az általa alakított iskola van képviselve. Markónak legkiválóbb tanítványa köztünk lakó, első rendű művésznök: Ligeti Antal, aztán fiai: ifjabb Markó Károly és Ferenc, s a mintegy tíz év előtt külföldön elhunyt fiatal Szilassy Béla. Ezek mindegyikétől láthatni képeket az említett teremben, s a művészet kedvelőjére nézve valóban érdekes összehasonlítani e különböző szerzők különböző műveit, melyek tárgy, felfogás, színezés és kivitelre nézve elütnek egymástól, s melyekben mégis bizonyos közös *családi vonásokat* vehetünk észre, melyet a mestertől ta-

nitványai is örökölték. Mig azonban Ligeti leginkább csak a légen, égen, vízen tanult meg mestertől keresztülpillantani, a többiben saját talentoma önállóságra vezetvén őt; mig fiai az ideális erőteljes alkotásokban szeretik őt követni; de a végletlen finom, átlátszó, minden fűszálat, minden rejtett nefelejtset vagy egyes rezgő falevelet is számbavevő részletességétől eltérnek; azalatt Szilassyban az öreg Markó teljes fiatal képét látjuk minden részletben. Nagy kár a kiváló festészi tehetségért, ki — ha művészetében azt, mi egyéni, — kifejti, nemesak hazánknak, de a külföld művészetének is diszére válik. Kora halálával csak nem valósulhattott reményeket hagyott a honi festészetnek örökségül.

— (*A sárkány-rend hazánkban.*) Midőn az ország kiválóbb családai már majdnem mindnyájan

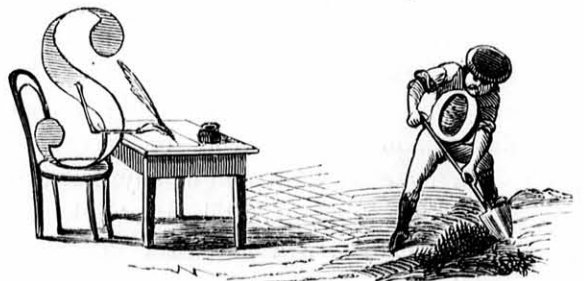
birtak Zsigmond király által adományozott cimere-
rel, akkor a külföld példája szerint egy más mód-
hoz nyult, hogy hű embereit megjutalmazza, ala-
pitván ugyanis a sárkány-rendet, melynek oszto-
gatásával azonban nem volt oly igen bőkezű. —
Inchofer Menyhért állítása szerint már szent Ist-
ván idejében van nyoma egy rend létezésének, s
ez a szent kereszt-rend volna, melylyel az apostoli
király először is Imre fiát ruházta fel, megenged-
vén neki — mint régi képeken látszik — nyakán
s köpönyegének bal vállán keresztet viselni. —
Később pedig, midőn 3-dik Henrik német császár
1045-ben az elűzött Péter királyunkat trónjába
visszahelyezte, ennek kérésére a sz. fehérvári Má-
ria-egyházban több német urat a magyar szent
kereszt lovagjává, míg a magyar urak közül so-
kakát a nagy Károly által alapított arany sarkan-
tyus-rend vitézvé ütött fel. E két rendet oszto-
gatta később 1-ső András király is; sőt szent
László, hogy a szent kereszt-rendnek nagyobb
fontosságot adjon, jószágok nyeresét is kötötte
hozzá. Innét lehet Szent-Keresztes, Keresztur stb.
helységnevek eredetét, sőt egyes családok, mint:
Szentkereszthy, Kereszthury stb. neveit is szár-
maztatni. A szent kereszt-rend lovagjai még Zsig-
mond alatt is léteztek, s veres keresztet hordoz-
ván ruháikon, a csatákban szent György zászlója
alatt harcoltak. Hogy aransarkantyús vitézek is
léteztek ez idő tájban hazánkban, Engel követke-
zőleg bizonyítja. 1396-ban Zsigmond király Ra-
gusában töltötte a karácsonyi szent ünnepeket,
hol is őt a város ez alkalommal egy ruha-darab-
bal ajándékozta meg, melylyel állítólag Jézus
Krisztus izzadtságát törölték a keresztfán. Ezen
ajándék átadásával Resti Marius előkelő raguzai
férfiu bizatott meg, kit utódaival együtt aransar-
kantyús vitézzé ütött fel Zsigmond király, meg-
ajándékozván őt arany nyaklánccal, diszkarddal s
egypár arany sarkantyúval.

Dacára azonban Inchofer s Engel fentebbi állí-
tásainak, méltán tarthatjuk a sárkány-rendet első
szervezett rendnek hazánkban. — A rend megál-
lapításáról szóló okiratot Zsigmond király 1408. de-
cember 12-én írta alá a bájos Czilley Borbálával
kötendő házassága emlékére. A rendbe csak az
ország legfőbb urai vétettek fel, kik jelentés nél-
kül bármikor elfogadtattak a királytól, részt ve-
hettek minden titkos tanácskozásokban, bármely
ügyben felettök csak a rendből öt tag bíraskod-
hatott, s ha ezek ítéletét a király alá írta, az meg-
másolhatatlan volt. A rend elnyerése alkalmával
minden új tag örök hűséget esküdött a királynak,
királynénak s gyermekeinek, felfogadván: őket

minden alattomos vagy nyílt — hazai vagy kül-
földi ellentől védeni; — a törvénynyé emelt ha-
zai szokásokhoz tántoríthatlanul ragaszkodni s a
hazát s a vallást minden ellenségtől éltök feláldo-
zásával is védeni. — A rend jelvénye egy kettős
aranylánc volt aranykeresztrel, melynek végén
sárkány ágaskodott felfelé; — a kereszt hosszá-
ban e szavak: „O quam misericors est Deus,“ —
szélességében pedig: „Pius et justus“ szavak áll-
tak. — A 24 tagból álló rendbe külföldiek is be-
vétettek, de azok csak a sárkányt magát kapták
jelvényül. — A sárkány-rend első lovagjai a kö-
vetkezők voltak: 1. A király, 2. Lazarewich Ist-
ván szerbiai despota, 3. Czilley Armin zagoriai
gróf, s 4. fia Frigyes, 5. Gara Miklós nádor, 6. Sti-
bor, volt erdélyi vajda, 7. Thamásy János, s 8.
Szántói Laczkfi Jakab, erdélyi vajdák, 9. Maróthy
János machói bán, 10. Ozoray Fülöp szörényi bán,
11. Széchy Miklós országos főkinestartó, 12. Ká-
roly korbaviai gróf, királyi kinestartó, 13. Zécheni
Simon, főajtónálló, 14. János, korbaviai gróf, fő-
udvarmester, 15. Alsaan János, főasztalnok, 16.
Lévai Cheh Péter, főlovászmester, 17. Cháky Mik-
lós, volt erdélyi vajda, 18. Bessenyei Pál, s 19.
Péchy Pál, volt horvátországi bánok, 20. Nádasdy
Mihály, székelyek grófja, 21. Perény Péter, mar-
marosi főispán, 22. Perény Imre, udvari titkár, 23.
Chapy András, s 24. Gara János.

Jóllehet Zsigmond király a megállapítási okirat-
ban kötelezi utódait megkoronáztatásuk alkalmá-
val esküvel is fogadni a sárkány-rend fentartását,
mindamellettt már I. Ulászló király alatt a történet
sehol sem emlékezik meg a rend létezéséről. —
Régi íróink szerint az okot részint hibásan szer-
kesztett alapszabályaiban lehet keresni, részint
pedig, hogy kevésbé tisztelt egyének is bejutván
a rendbe, mint 1431-ben Nürnbergben kelt okirat
szerint Drákul oláh vajda, s így a már akkor igen
keresett térdszalag- s aranygyapjas rendekkel nem
tudta a versenyt kiállani. *Baloghy Gábor.*

K É P T A L Á N Y.

(Megfejtése a 10-dik számban lesz.)

A 7-dik számban közölt képtalány értelme ez: „Ha-
nyaló félben van a török hatalma.“

kozólag Bartal konservatív-értelmű, László Imre, Csanády Sándor s Bösztörményi László ellenzéki módosítványokat nyújtanak be. A felirati szerkezet 1-ső pontjától a 15-dikig némi vita után egyhangulag el lön fogadva a mai ülésen. — A 21-diki ülésen folytatták a felirati részletes vitát. A 15-dik pontban *Jendrassik* indítványára a „kormányozni“ szót „kormányoztatni“ szóval cserélték föl. *Sztratiimirovics Ggörgy* híres szerb tábornok azt óhajtja, hogy a 16-dik pontban a magyar politikai nemzetről lévén szó, *nemzetek* kifejezés használtság; *Deák, Gozsdu Manó* (oláh), *Jendrassik, Papp Zsigmond* (oláh) és *Stephanidesz* ellene, *Vlád* (oláh) és *Miletics Szvetozár* mellette szólnak; a ház a 16. pontot változatlanul elfogadta, valamint a 17. és 18-dikat is. A 19-dik pontban *Sztratiimirovics* módosítványát elfogadta a ház, hogy t. i. az októberi diploma ne mondassék a lajtántuli népek alkotmánya alapjának, mert például a cseheknek van régi alkotmányuk. Innen kezdve aztán némi módosítványok indítványozása dacára a többi pontot egészen változatlanul fogadta el a ház, mire felolvasták *Bartalnak* a 31. és 32. pontra vonatkozó módosítványát, melyekhez még gr. *Apponyi* és *Csiky Sándor* is nyújtottak be módosítványokat. Bartal a koronázás előtt nem kívánja a 48-diki törvények teljes visszaállítását s ezért *Váradi Gábor* mindjárt ezután mondott beszédében Bartal módosítványát a jogfolytonossággal ellenkezőnek mondja. B. *Ambrózy* Bartalt pártolja, valamint b. *Miske* is, *Tóth Lőrinc* azonban és *Vadnay Lajos* ellene nyilatkoznak.

—d.— (A válaszfelirati javaslat részletes vitása) f. hó 21. és 22-én a javaslat 31-iki pontjáig haladt. Bartal módosítványához, a 48-diki törvény nádori s miniszteri cikkeinek előleges revisióját, s ez utóbbi cikkeknek a megyei önkormányzattal, ugy a tótországi s Lajtán-tuli viszonyokkal való összeegyeztetését illetőleg *Apponyi Gy.* gr. még azon kikötést csatolta, hogy a jelen kivételes esetből az alkotmány épsége ellen következtetés soha ne vonathassék. A f. hó 22-ki ülés kizárólag e módosítvány tárgyalásában folyt le s egyike volt a legérdekesebbek. Eddig *Várady Gábor*, *Tóth Lőrinc* s *Vadnai Lajos* nyilatkoztak e módosítvány ellen. Most *Jókay Mór* kelt fel, a szóban levő módosítványt nem annyira módosítványnak mint inkább egy másik ellenkező felirati javaslat magvának mondva. Szép beszédében, különösen a hadügynek önálló alkotmányos kezelését fejtegette, kimutatván, hogy a hadügy elkülönítése nemcsak nem veszélyes, de sőt inkább szükséges. Az egyesülés legbiztosabb garantiája a monarchia mindkét felének jóléte. E szempontból világítja meg a hadügyet, mely a magyar hadfiak irányában eddig oly mostohán kezeltetett. A nádori cikk módosítása tárgyában megjegyzi, hogy e cikk sérthetlenségi határozománya csak István főhercegnek szól, új nádor választása tehát nem a létező törvény módosítását, de ujjaalkotását vonja maga után. Tetszéssel fogadott beszéde után *Apponyi* gróf kelt fel a jobb oldalon s igazolta, miért toldá meg Bartal módosítványát. A jogi tekinteteket akarta megmozgatni. Ellenzi a tulszioru jogfolytonosságot. A ház rögtön, ő pedig és

társai *minél előbb* kívánják a miniszterium s megyék helyreállítását. Ez a „minél előbb“ azt jelenti, hogy az országgyűlés a Bartal módosítványa értelmében előbb kiegyenlítő határozmányokat hozzon. Revisio nélkül megint csak provisoriumról lehet szó, pedig a fejedelem a provisoriumokkal felhagyott s véglegességet akar. Beszéde a ház folytonos ellenmondásával találkozott. *Erre Deák Ferenc* szól, s egyikét tartá ama beszédeknek, melyek századok mulva is lelkesedéssel olvastatnak. „A jogfolytonosságot elvben elismerni még nem elég — mondá. — Az nem elv, hanem az elv következése. Az elv az, hogy törvényt alkotni csak fejedelemnek és nemzetnek együtt lehet, a következés pedig, hogy az így alkotott törvényt meg kell tartani. Ha valakit elzárnak, nem köszöni meg, ha szabadsága elvben elismertetik. A jogfolytonosság tagadása, folytonos tagadása a jognak.“ Ezután élesen megrója az opportunitás embereit, föltárva eljárásuk eredményeit az administratori rendszertől mostanig. A felelős magyar miniszterium nemcsak a népek szabadságát biztosítja legjobban, de a forradalomnak is villámhárítója. Még eddig egy országgyűlés sem tért el annyira a törvény szigorától, mint a mostani, midőn a leendő minisztereknek előre fölmentést ad. Ez bizonyára nagyobb áldozat a kiegyenlítés érdekében, mint az opportunitás emberei hozhatnak. Majd a „nagy hatalmi állás“ és „birodalmi egység“ kérdéseit fejtegeti a pragm. sanctió alapján, s kijelenti, hogy Magyarország jövőjét sem egyiknek, sem másiknak fel nem áldozza. Beszéde határtalan lelkesedést idézett elő, mely nem tudott csillapodni. *Hedry Ernő* a jobb oldalon mindamellett is szóhoz akart jutni s beszélt, de senki se hallotta mit. Kétségtelenül a módosítvány mellett akarta elmondani betanult beszédét. Az egész ház szavazást sürgetett, de a jobb oldalról még mindig lévén szónokok bejegyezve, az csak holnap vagy holnapután történhetik meg. — A febr. 22-ki alsóházi ülés arról is nevezetes volt, hogy Erdély képviselői közül kettő, u. m. b. *Kemény Gábor* és *Dánffy Károly* elsőként jelentek meg. *Zajos* és meleg éljenekkel üdvözöltettek.

— (Ő Felsőgeik), avatottak állítása szerint, mindaddig Budán maradnak, míg a felirati vita beveződik s a felirat át lesz nyújtva. Azt is beszéltek, hogy e vita bezárta után a képviselők gyűléseit az új országházban fogják tartani, s ott Ő Felsőgeik is meghallgatják a tárgyalásokat.

— (A horvát országgyűlés) küldöttei, dr. *Suhaj* másodelnök és *Mrazovics* képviselő febr. 19-én fővárosunkba érkeztek, hogy Ő Felsőgeinek a horvát országgyűlés feliratát a budai várakban átnyujtsák.

— (A bécsi miniszterek) mind megérkeztek Budára, s ott Ő Felsőge elnöklete alatt naponkint minisztertanács tartatik.

* (Népszerű természettudományi előadásokat) rendez a magyar természettudományi társulat. E népszerű előadások f. hó 17-én az evang. gymnasium nagy termében vették kezdetüket. Szép számmal egybegyűlt közönség előtt tartá *Sztocsek József*, az egylet elnöke, érdekes kísérletekkel élén-

(Folytatás a tulsó oldalon.)

kitett előadását a „*villanydelejességről*“ a hosszukás asztal mellett, mely villanytelepek s egyéb physikai eszközökkel volt megrakva. Sztocek folytonos figyelemmel kísért szép fejtegetéseit élénken megtapsolta a közönség. Utána *Parragh Gedeon*, a kecskeméti főgymnasium tanára, a „magnesium-világítás melletti fényképezés“-sel ismeretét meg a közönséget. Az elsőtétített teremben meggyújtá a magnesiumot s photograph-szekerénye csövét egyik reá figyelő ur felé fordítva — azt fényképezé. Csakhamar a közönség kezén forgott a csinosan készült arckép. E két előadásból állott az első „természettudományi estély.“

— (*Kiss Károly*), az akadémia és Kisfaludy-társaság érdemes veterán tagja, elhunyt. A boldogult 1793-ban született Budán, s 16 éves korában katoná lett. Részt vett a Napoleon elleni hadjáratban, s 1837-ben mint kapitány nyugalmaztatván, Pesten telepedett le. 1831-ben a magyar akadémia levelező, 1840-ben pedig a hadtudományi osztálynál rendes tagjává választotta. 1849-ben több rendbeli fontos hivatalt viselt, s mint a magyar hadsereg ezredese, és a hadügyminiszterium osztályfőnöke, 1849 végével elfogatott, s 10 évi várfogságra ítéltetett. 1850-ben kegyelmet nyert. Irodalmi munkái a hadtudomány, földleírás és szépirodalom körébe tartoznak. Nevezetes hadtudományi s egyéb tartalmu könyvgyűjteményt hagyott hátra.

— (*A párisi világkiállítás*) magyarországi bizottmányainál több mint 300-an jelentkeztek kiállítandó cikkeikkel. Mindenféle terményt és sokféle iparcikket jelentének be. Hiresb festészeink majd mind részt vesznek benne, szobormű is négy van bejelentve.

— (*Az állatkerti munkálatok*) szépen haladnak előre, s a megnyitás valószínűleg július hóban megtörténik. A társulat küldöttsége ö Felségénél is járt, ki legmagasb pártfogását ígérte.

— v. — (*Zenei újdonságul írhatjuk*), hogy Reményi Ede jövő márc. 4-én a redoute termében önálló hangversenyt ad. Reményit, magyar zenének ezen Petőfiét oly régóta nem hallottuk önálló hangversenyben, hogy szinte irigykednünk kellett az e tekintetben szerencsésebb vidékre.

— (*Izsó Miklóst*) a debreceni emlékkert-társulat a Csokonai-szobor mintájának elkészítésével bizta meg. A szobor ércből lesz öntve, valószínűleg a müncheni államöntődében.

— (*A nemzeti muzeum termei*) május hótól kezdve vasárnap is nyitva fognak állani, s ekkép azoknak is, kik hétköznapokon munkával vannak elfoglalva, alkalma leendő muzeumunk kincseivel megismerkedni.

— v. — (*Dobáról, a Szilágyságból írja leveleznök*), hogy e hó 6-dikán Zsibón Szabó Miklósné úrasznony a zsibóvidéki könyvtár javára táncvigalmat rendezett, melynek tiszta jövedelme 40 ft vala s ezenkívül ugyancsak Zsibón újra életbe akarják léptetni a műkedvelők szini előadásait, szintén az olvasó-egylet javára. Szilágy-Csehen szintén jótékony célra, az ottani ev. ref. iskola javára táncoltak; jövedelem itt is mintegy 40 ft.

— (*A bukaresti magyar templom kiépítésére*) következő sorok kíséretében küldtek be szerkesz-

tőségünkhöz 3 frtot: „Alulírott kedves kötelességemet teljesitem, midőn a bécsi *arzenál* néhány magyar-ajku közlegénye szives adakozását, az ide mellékelt 3 frtot a bukaresti magyar templom felépítéséhez küldöm, jelölül, hogy mi is érezzük azon forró szeretetet, melylyel Bukuresztben lakó testvéreink édes hazánk iránt viseltetnek, s mely mindnyájunkat egyesít. *Egy névtelen.*“ — Ez összeget készséggel szolgáltatjuk át ftdő Török Pál szuperintendens ur kezeibe s ily nemes magyar szívből eredő adakozásokra tovább is fölkérjük a közönséget.

Nemzeti színház.

Előadásra ki vannak tűzve: febr. 25. *Király házasodik.* 26. *Szerencse gyermeke.* 27. *Afrikai nő*, 5-ször. 28. *Báró és bankár*, dráma Hugó Károlytól. Márc. 1. *Ernani.* 2. *Arcadilla-nok.* 3. *Afrikai nő*, 6-szor.

Szerkesztői üzenetek.

— *Szombathelyre*: T. D. A Knebel F. úr által természet után fölvevett nagy fénykép teljes elismerésünkkal találkozik, s azt rövid időn olvasóinkkal is közlendjük. Ily mű elsőrendű pesti fényképszeinknek is becslületére válnék, s örvendünk, hogy K. ur művészetét a kegyelet és ösmeretek terjesztésére is használja.

— *Gödöllőre*: G. B. Efféle érdekes apró följegyzéseket a magyar történehből is szivesen látánk.

— *Pesten*: O. O-nak. Tisztességes munka, hanem fog ön még jobbakat is készíteni.

— *Bodros Katicának*. Az a gyönyörű garamvidéki népmese és sikerült gyermekregéje elöadása kellemesen lepett meg minket. Kérjük a gyűjtést tovább is folytatni s a lehetőleg a nép ajka után leirt meséket hozzánk beküldeni, hogy azokat a magyar népmesék most rendezett újabb kiadása számára átszolgáltathassuk. A második közlés beküldésekor kérjük velünk lakhelyét is tudatni, hogy magán levelet írassunk.

— *N.-Somkútra*: G. T. G-nak. A megtisztelő bizalom ösztönöz, hogy a mint elfoglaltságunk időt enged rá, magán levelet küldjünk válaszul.

— *Pápára*: K. L-nak. Annak idején majd felhasználjuk.

— *Tisza-Dadra*: Levele érkeztek orhajása már teljesült.

— *Orosházára*: G. V-nak. Jók; köszönjük; közöljük; megint kérünk.

— *Rozsnyóra*: A küldött helyett a küldeni ígértet szivebben vesszük.

— *Szegedre*: B. D-nek. Nem adhatjuk ki.

— *Szabadkára*: dr. V-nak. Időhöz kötött kívánatát nem teljesíthetjük.

— *Szombatságra*: E. Gy-nak. Ezeket is átszolgáltattuk a Kisfaludy-társaság igazgatójának.

— *Madarásra*: K. I-nak. Helyes. A rajzot azonban nem adhatjuk, mert e közmondást más lapok már többször közölték.

— *Szarvasra*: S. G. Nem nekünk való.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *Alsó-Apsára*: M. M. Ide csupán 3 ft érkezett s ez összeget a jan.—juniusi félvre jegyeztettük be. — *Félegyházára*: S. L. Már mult számunkban intéztünk ez iránt kérelmet az előfizetőkhez; ha lesz, akkor készséggel. — *Elekre*: Sz. J. A multévi 11-dik számmal már nem szolgálhatunk. — *Szilágy-Somlyóra*: B. Gy. A „M. és N.“ nem fogadja el az 1 ft. 70 krt s így méltóztassék arról rendelkezni: hozzácsatoljuk-e a további előfizetéshez? — *Baldassfaludra*: ftdő A. M. A pesti szekérpóstai hivatalban jan. 27-dikén adatott fel.

— *Azon tisztelt előfizetbinket, kik lapunk ezidei 1-ső és 2-dik számát netán két példányban kapták, vagy a kik e számokat nélkülözhetik, tisztelettel kérjük, kegyeskedjenek azokat a kiadóhivatalnak visszaküldeni.*